

حسین عبدوش

دورت حیکایہ

باجدرب نارائوجیسی

شہ. حمیدالابن

حسین عبدوش .

دورت حیکایه

باسدرب تاراتوچیسى شه . حمیدالین

۱۹۳۱

باسلماز ئورنى :

طاوکیود . طبعه اسلامیه .

۱۹۲۰ نىچى يىلىنىڭ عىنوارىدا خارىيندە چىما باشلاب ، ۳۰ نىچى سانىنا چاق .
لى عمر ئىتكەن « يراق شەرق » ژورنالنىڭ ئەدەبى پارچىلار ئوچىن آرتدرا .
مان بارلىق يىتلەرى شاعىر قازانلى ھەم بو كىتاب قىداعى دورت چىكايە ئىيەسىد .
نىڭ شىعر ۋە چىكايە يازوداعى سىناولارىنا باعشلاب كىلدىلەر .

آلار ئىككىسىدە ئوز كو ئىللەرنىدە گى ئەلى ئىلمدە چاقدا ئوق چاتقىيىلانغان
ئەدەبىياتكە مەجىت ئوتىنىڭ ، توقاي سوزلەرى بىلەن فايدالانپ ئەيتكەندە ، قابىر
- قابىماس سونمەوى ئوچىن ، ئوزلەرن مەزكور ژورنالغا زور بورچلى ، دىب
بلەلەر .

تارقاولقدان جىناقلىققا تابا ئىشلەنگەن ئوشبو زەئىف بر تەجرىبەمنىڭ برىنچى
يىتىدە قىتاي قابىقالارى توبىندە برىنچى قات چىققان تاتار ژورنالن ۋە آنى آلب
باروداعى آورلىقنىڭ آرسلان ئولوشن ئوز ئوستىلەرنىدە كوتەرگەن مەرحوم
عنايت اللە احمدى ھەم قازانلى ئىسىملەرن ياخشىلىق بىلەن خەترگە آلب ئوز .
مىچى بولدىرآ المادم .

ح . ع .

خارىين . دىكەبر ، ۱۹۳۰ .

يار چيتمده

به حت كېلب جيته ...

كېله گنه كورسن ايندى : كاميله ، يت ، آنى بللار بوينچا كوته .

آنى كوتب ، اول نېلەر - نېلەر گنه كورمه دى ، آورلقلار كوته رمه دى !

بارسينا توزدى .

آنالى - قزلى ئېكە ولەب توزدېلەر .

سووق قشلار ، آچلى - توقلى كونه رده شولاردان عنا برە مەلەب جىلعان

بللار اوزدردىلار .

ئوچنچىلەرى ئېسە « آندا » كوته ايدى .

آندا ، يراق ، چيت ئېلده ، ياڭى دنيادا .

اولدا ، آناسى ھەم سىگىلىسى شېكىللى ئوك ، جەتتە آلارنقندان دا

چيترەك بر تورمش بلەن يەشى ؛ كوني - توني ئشلەب ، دارالفنوندە ئوقى ،

بر يولى ئوچ كشيئەك تىچلەن - بەختن قايعرتا ، بوتن عائېلە گە اورتاق بولرلق

ماتور بر كېلەچەك حەزرلى ايدى .

اول ، ئوزىنىڭ بىك ساناولى ۋە بىك قەدرلى مېنوتلارى بلەن گىنە فەيدا -
 لانب ، يازغان مەكتۈبلەرنىدە آلداعى ياقتى كۈنلەر ، يىزە كلى تورمىش تورىندا
 سۈبلى دە ، سوز شول ھەياتكە ، زىرلە نوۋى ، ماشىنادان دا ئوزدرب ھىزمەت
 ئىتۈينە بارب جىتتەكچ ، آنڭ قەلامى چىنى يازودان چىتتەكە تاپىلب ، قايتادان
 شىعەرىيەت دىياسىنا يوگرە ؛ آور مەنەلەر جىڭلى سوزلەر ئىچىنە ، قارا كەسى
 ئويلار ياقتى كىنايەلەر آستىنا كىر قاچالاردا ، نەتىجەدە ، دىڭگىز لەر آرقىلى
 ئوتب كىلە تورغان ھاتلار برسندەن برسى امىدلىرەك بواب ، آناسىنىڭ دا ،
 كامىلەنڭ دە كو كىللەرن كۈتەرەلەر ، شادلاندرالار ايدى .

يازوچىنىڭ تىلە گەنى دە شول ايدى : آنا يۈرە گى بورچلەماسن ، كامىلەنڭ

كو كىلى ھەر واقتداعى شىكىللى قاناتلانب ، بىلمگە ، ياقتىلىققا ئىرعب تورسن !
 كىشى ، ترشقان چاغىندا ، ھەر بر تىلە گى بولدىرا . - عبدالبارى موڭا بىك
 نى ئشانغان ايدى .

ھەم شوندى ئىمان آنى بر تىنىسىز آمىرىكا عادا ئىلتب قويدى .

ئىككى يل ئوزب كىتدى .

كامىلە آبزىنىڭ ھەر بر ھاتىدا چاقرو كۈتە ايدى : بارى نڭ بىر گەن

سوزى بار - ئورنلاش جىتگەچ دە ، ئوز يانينا سىگلىسن دە آلدراچاق .
 آچاق ئىل ئوستىنە ئوز كوله گەسن تاشلاغان ايدى ايندى ، بىك يەمەسز
 كونلەرنىڭ بىرنە ، كىچ بلەن پوچتالىون كامىلە نىڭ قولينا يىللار بوينىچە -
 كوتلەگەن ، آنىڭ بىك كوب كوز يەشلەرى وە ئىنتىگولەرىنە قارشى جىبەرلەگەن
 مكافەتنى كىترب بىردى .

شادلەندان بىيگەن قەلەم آگما ، بر كون ، تورمىچى ، ياپونىا آرقلى يولعا
 جعارعا قوشقان !

پاسپورت ، وىزە ھەم بىلىت مەسئەلەرى ياپونىادا ھەل قىلناچاق بولب ،
 روسىيەدەن چىب كىتەرلىك آچما ھات بلەن بر گە كىلگەن ايدى .
 باشدا آنا قىزندان آيرلرعا ياقن دا كىلمەدى .

قارا يىلىڭ يانلىغى قورقتىمى ، ئوعلىنىڭ ھەترن ساقلاسى كىلدىمى - آھرىندا
 اول بالاسن جىبەررگە رىزا بولدى .

توتاش سىبر يولى بلەن قوياش چەشىنا سەفەر ايتدى .

سادە گنە كىيىنگەن ؛ تو گەرەك يوزلى ، ئورتا بويلى تاتار قىزن يوكوھاما
 وا كزالندا قارشى ألوچى بىردەنبر كشى مین ايدم .

قوناقنىڭ كىلو ھەبىرى مىكا آلدانوق پىلدرلەگەن ، توتاش ئوزى دە آبزىيىنىڭ

خاتلاری آرقلی مینم بلهن تانش ایدی .

آج، جیمرك توعان ئیدمه قالغانلارنى ، يابققان ، سارعايفان يوزايله ر ئيتب ،
كوز آلدینا كيتره ایدم .

« برنجی قارلیعاج ، کیریسنچه ، تولى يوزلى ، توسکه ييك ماتور بولماسا -
دا ، ياعملى قاراشلى ، ييك سوزچهن وه سويکملى گنه بر قز بولب چقدى .
بز ييك دوستلاشب کيتدک . ئيکيمز ده ده بر - بر بزنى آگلاوچينى
تابدق .

چهچه کلهر . مهله کهتن ، آنک تاييه تن ، حالقن ، چهچه کهرى شيکلىلى
نهفيس بولعان خاتن - قزلارن کاميله توتاش برنجى کوروده نوک ياراتب
کيتدى .

ياپون توروشندا ييك کوب نه فاسهت وه شيعرى زچکه لکلهر کورب
ئويرهنگهن کوزلهرم آلدندا خاتن قاراشى تاعن کوبرهک ياگالقلار آچب
يردى .

- قاراعز ئهلى ، قارا ! - دیدى اول . چیتلکدهن قوتامان قوش شيکلىلى ،
ئەيلەنەسندە گى چووار کورنشلهرنک قايسينا توقتارعا بلمهدى .

- آلا ر نيندى سويکمليهر... نيندى پاکلك ! ياپونلارنى تهرققى ئيتکهن

حالق، دىب ئىشتىم دە، بولايوق، دىب بىلى ايدىم . ئى خودايم، بىز ئىلى
 يىك توپاس، يىك نادان ئىكەن بىز شول ... - دىدى .
 كىمچىلىكلەر بىزنى ساناب، تەشەسسەسنى ايتىدى . كوزلەرى مو گلاب،
 يوشلەن ب كىتدىلەر .

بىزە هامان كىلىمى ايدى . كىلو واقتىنىڭ سوزلەندىن سوزلا بارووى
 بىزنى دورت آى اچىدە بىر - بىر بىزگە توعانلارچا عاشىق ايتىدى، دوستلەرنى
 آرتدردى .

بىر كۈنى، تو كىونى قارارغا بارغاندا، اول مىڭا ئوزىنىڭ بەلە كەى گىنە
 ئوپانو دەورن، سويلەب بىردى .

آعاسىنىڭ تەئسىرى بلەن آنڭ فىكرى آچلەان .

آنڭ يالقنى ئو گىلەرى، فەلسەفى وە شاعىرانە يازلەان مەكتوبلەرى، آقلى
 كىڭەشلەرى، بەحتكە قارشى، جىلگە كىتمە گەنلەر : توتاشنىڭ بىورە گىندە
 ئوز حالقىنا مەجت قانغان؛ تاتارلىقنى، آنا تلىن، ئەدبىيات وە عومومەن بلىمنى
 سوبە باشلاغان .

ئوز ھەم روس تىللەرنىدە، تەرتىب بويىچا بولماسادا، شاقىنى غنا كىتاب

ئوقوعان .

قسقاسى ، بو مىللەتچىلىك چىشمەلەرنى روجان سوسن قاندرعان تاتار
 قزى ، يارتى يولدا قالرعا تله مىچى ، آناسن يالغز قالدرب بولسادا ، ياگى دزىعا
 بارب ، سوزنك تولى مەغنىسەندە مەدەنى بر تار حاتونى بولونى ، چىت ئىلدەن
 بلم ئورلقلارى آلب قايتب ، آلارنى آرتدا قالعان مىللەتنى آراسنىدا تاراتونى
 ئوزىنە ئىدىيال ايتكەن .

اول ، تله كلەرىنە جىتو يولندا بولغانى ئوچن ، سويىنب تويا آلمى ايدى .
 « برنجى محبتى » بولووندا ئوچ - دورت سوز بلەن آگىلاتب قويدى .
 - كىيەوگە چمارعا آشقىمىم ئەلى . جەيىر ، بلىمىم ، تاعى قارت قىز بولب
 قالماسام . مىكئا ، يىت ، ايندى يىگرىمى ئىكەنچى يەش ، دىب سىبوزن ئووين
 كولاكىگە كوچردى .

قوربان بەيرەمى كىلدى .

بر نىچە تاتار سەودە گەرلەرى تور كۆمىندە عەيد نامازى ئوقوعاچ دا ،
 يىلگىلى ، مىن توب - تورى ياپون نومبىرىنا ، كسامىلە توتاش يانينا كىتدم .
 اول مىنى ، سويىنب ، قارشى آلدى .

- رەخمەت كېلوو گزگە ... خانلار يوتىمى ؟ - دېدى (ئىككى ياقدا آڭ بىلەن مېنىم آدرىس آرقلى يازشالار ايدى)

- يېچارا ئىنەنى نى ئىشلى تورعاندر ايندى . بىزنىڭ ياقملاردا يېگىرەككە زور آچاق بولسا كېرەك . يالغىزىن قالدرب كېتروم ئوچىن وجدانم آزابلاز باشلادى . سوڭ ، كىم بلە آنى ، مېن كېتكەن چاقدا آلايوق توڭل ايدى .

خەزىر بىت ئەدەم ئېتى دە آشى باشلاغانلار ، دىب سويبايلەر .

اول ، قول ياولمى بىلەن كوز يەشلەرن سورتب آلدى دا ، مېڭا بىر چىنابق

بەيرەم چەيى ياساب بېردى .

ئېدەندە گى كچكە ئوستەل ئوستىنە قابلانمان گەزىت كەغەزلەرى آلتىچ ،

كوزلەرىمە ئىشانمىچى توردىم : نەق ئېلدە گى شېكالىمى - چە كچكە ، قوش

تلاەرى ، لەۋەش ، قاتلاملار ، باررساق ... بارسى دا نى آرادا ئەزىلەنب

ئولگىر گەن !

ئەيتىرسىڭ ، نەرفە كوتى اول آلارنى ئەزىر كۈنچە پوچتا بىلەن روسىيە .

دەن آلتان ايدى .

ئوزى دە ، جىلماب :

- بىر قىزى بولسەن ، دىب ، سىزگە ئەنئەنىچى ، يەشۇرۇپ پىشردىم . رەخمەت ئېتىڭىز ،

جيتشكز! - ديدى .

يانبىزغا ياپون ئستودىنتى كىلب كردى. قولداغى آپاراتى بلەن ئىككىزنىڭ دە

رەسمبىزنى آلدى .

ئىككى شەرق تەندە سويلى - سويلى ، ئوچەولەب چەي ئچدك .

- قاراعز ئەلى ! - ديدى چەيدەن سوڭ كامىلە توتاش .

قولداغى رەسملەر آلېومن آچدى .

- تىلى تاش جىيار ، دىگەن كوك ، ياپونيانڭ بوتن رەسملەرنى آلب بتردم ،

آخرسى . مەنە بولارى يىگىرەك دە ماتور . شوندىلارنىڭ بىر ئىچەسن ئەنە -

كەيگە دە جىيەردم .

بىر آي اوزعاچ ، قزنىڭ ، آناسىنا بولەك ئىتب ، جىيەرىگەن «ماتور

رەسملەرنىڭ» بىرسى مېنىم ئىسممە كىرى ئەيلەنب كىلدى : آنسى جىيەرىچى

كشى ، ئىلدە كەەز جىتشمە و سەبەبلى ، بو ماتور كورنىشى حات كەەزى

ئورنىنا توتب ، قسقاغا خەبەر يازغان ايدى - «كامىلەنىڭ آناسى آچلقدان

وافات بولدى ، شونى قزىنا بىدروو گزنى ئوتنەم .»

عەرمەدە بىر ئىچى تابقر ئولوشىمە توشكەن بو آور وازىفانى مېنى تىزگىنە

ئوتى المادم .

بر نيچه كون اوزعاج، كاميله توتاشقا آچلق تورندا بولغان گەزىت
 خەبەرلەرن سويلەپ، فاجيە تورنادا ئەيترگە، دىب اوز آچماقچى بولغان
 ايدم دە، بولدىرا آلامد .

تىك ئىكنجى كوتنى گنە، ئوزمىدە شول كوگلسىز «ئەمانەت» نى
 تابشۇرلىق كوچ تابدم .

بو واقىعەدەن سوڭ بولمەسىنە بىكلەنگەن دوستم ياتىدان كۈنلەر بوينچا
 كىتمى تورا ايدم؛ آڭا ياردم ئىتەرگە ترشدم .

آخىرىدا وىزە آلتو، عبدالبارى دان يولغا جىتەرلىك آچما كىلو خەبەرى
 آناسىز قالغان قىزنىڭ كۈزلەرن آچدىلار .
 اول كىتەرگە ئەزىرلىك كۈرە باشلادى .

« تىنى مارو » پاراھوتىنا يوكوھامانى تاشلاب كىتەرگە بىر سەئەت ۋاقت
 قالغان ايدى، دورتنچى كلاسقا ئورنلاشتان كامىلە توتاش مىڭا رەخمەتلەر
 ئوقى باشلادى .

- سىز بولماساغىز، مىڭا يىرىدە بىك آور بولر ايدى . سىزنىڭ ياحشىلىقلارغىز -
 نى بىردە ئوتتەمام، چىت جىردە توعانم شىكىللى بولدىغىز ... بارىغا ئەينىنىڭ

ئولووى حاقتدا تېلىگرام بىرسەك . . . خاير ، ئوزم بارعاچ ، ئەيترمن . . .
 آنك كوزلەرىنە يەش كېلدى . ئوڭ كوزى ، ئەيترسەك ، آبزىيى يانىنا
 باروعا شادلان ب ، سول كوزى ئىسە ئەنيسى ئوچىن قايعىر ب ، جىلاب تورا
 ايدىلەر .

- بارىغا بولەك آلا آلامام ايندى . مەنە شول عىنا ، دىب قوللىنداعى «توقاي

مەجموعە» سىنە كورسەتدى . - مونك ئوچىن دە بىك شادلانر .

كوبدەن سوراب يازا ايدى . ئول توقاينى ئوقرعا بىك ياراتا .

مىن دە ئوز نەوبەتمدە رەحمەتلەر ئوقب ، تەككەر تەلەدم .

- ئلك توڭل تاتار بالاسىنك چىتكە ئوقرعا كىتووى ، ھەتتە آنك گىمنازىيەگە

كرووى دە بىزك ئوچىن زور بر واقىعە بواب سانالا ايدى .

سز مەنە ، تاتار قزى ، خالققا ھىزمەتچى بولار ئوچىن ، آمىرىكاعا ئوقرعا

باراسز . ھەيرلى يول . ترشەز . . . بارىغا كوب سەلەم .

پاراحت قوزعالا باشلاغان ، كىتوجىلەر بلەن ئوز توچىلار ھەم مىنىم بلەن

كسامىلە آراسىندادا سىرپانتىن جىلەرى سوزلغانلار ايدى ايندى ، مىن تورا

تورغان نومىرلار ھادىمى قولىما تېلىگرام كىترب توتدىرى . مىن آڭا پارا -

حوت كىتكەنچى ، پوچتا بلەن نەرسە كېلسەدە ، مىڭا ، پرىستەنگە كىترب

تابش رعا قوشقان ايدم .

آچب جيپه رويمه ، تيليعرام كه عازندهن : «بارى كيچه يوردك آوزووندىن
كىنەت واۋات بولدى . كامپله گە بلدر گز . » دىگەن ئىنگلىز سوزلەرى
سىكرب چقدىلار .

باشمىنى كوتەردم ، پاراھوت ئەلى يراق توگىل ايدى ، كامپله مېنىم نېدر
ئوقوومنى كورگەن ، اول نەرسەدر ئەيتمە كچى ، سوراماقچى ايدىمى ،
ئىشتىمى ، ئوزى ميگىا يولق بولعى ايدى .

مېنىم دە قولم ئوزندهن ئوزى سامكەنە ، ئىرنلەرم :

- حوش ، حوش ! ساو بول ! - دىب تورا ايدىلەر .

قچقەرسام ، ئىشيتە چەك - «قايت ، آبزىك ئولگەن !»

«يوق ، دىب ئويلادم مېن ، جيتەر ايندى ، مېن آگا بر ئولم چە بەرن ئەيتم .

ئىكەنجى ئولم حاقدىدا - يوق . بولدىرا آلەيم .

قزنى ئوزىنىڭ ايدىيالىنا تابا بارغان يولدىن آرتقا ، كىرى بوررعا ؟ ! يوق ،

يوق ...

سول قولدى تيليعرامنى ، دورستىرەك ، ئوچ كىشىنىڭ بەخت كولىن

ئومارلاب ، مېن ئوزاق ، يىك ئوزاق يار چىتىندە باسب توردىم .

مین جلامادم؛ کوکره گنده ئیسه کوز به شاه رندهن یا گهر یاوا ایدی .
« تینی مارو » توتاش بلهن بر گه کوزدهن یوعالیدی .

حارین . ۱۹۲۵

آلدانومی؟

بو حیکایه ئیبدەشم شاعیر قازانلی عا باعشلانا .

بر کوتتی « ئیتالیا » دا آق قز کورنمەدی .

میاز کر گەندە اول آندا یوق ایدی . قەھوونى ایکنچی بر توتاش کیتردی .
بولای ، قایادا بولسا ، برەر جیز گە واقتلی عنا چەب کیتکەندەر دیب
اویلادی نیاز . اول ، ئیشک آچلمان ساین ، لودمیلا تو گلمی ، دیب ساری ،
آنی کوتو بلەن اینتگە باشلادی .

لودمیلا کیلمەدی .

یکتنی حەسرەت چولعادی . اول آز ابلانا ایدی . شوندى آور ایدی آگا
بوکن ، اول شوندى بورچلمدی . . . مەنە نیدیچک بولا ئیکسەن آنک یوقلمی ،
آلی کورمی تورو ، آنسز بولو !

تون قابلادی نیازنک کوزلەرن - آلاعا نور ییروچی لودمیلا

« ئیتالیا » دا یوق ایدی .

آنک یورەك توبندە بر نەرسە ییک ئوزاق سزلادی . جلاق ایدی ئول

نەرسە ، يەتیم ایدی .

اول ئوستەل ياندا بىك ئوزاق ئوتردى . ئول كۈتە يىدى ئەلى لود -
مىلانى . آڭا حەزر ، لودمىلا بولماغاچ ، بوتن دىئا ، آنڭ كىك ئوك ،
قايلیدر ، كوڭمىسزدر توسلى تولىدى .

« ئىتالیا » دا كىچ بولدى .

كىلمەدى ، كىلمى ایدی لودمىلا ، نىياز ياراتقان آق قز !

نىياز آنى شاعىرلەرچە ياراتب كىتدى . ئوجماح بولدى كچكە . گنە قەھوہ
خانە ، « ئىتالیا » ؛ ئە لودمىلا نىياز ياراتقان آق قز - ئوجماح قوشى .

يگت ھەر كوئنى ، سەعت ئون ئىكى تولىغاچ دا ، آندا ، « ئىتالیا » دا

بولا ؛ بوش ئوستەل ياندا بارب ئوترادا ، لودمىلانى چاقرب ، تور كچە حە -
زرا نىگن قەھوہ سورى .

قز كىتە . كچكە گنە چنایاق توتب ، تاعن نىياز ياندا كىلە ؛ نىياز

تېلمرب كىنە قاراغاچ ، قزدا آڭا جلمایب قويا ، بىك ماتور ئىتېب آزىنا
كولەدە ، ئىككىچى ئوستەللەر ياندا تابا تاعى كىتە .

نىياز نەفیس ھەم بىك بوقا چىتلى چنایاقلار يارانا . ئول شوندى ، ئوزى

باراتقان چنایاق بلەن بىرلەگن قەھوہنى ، سەعتلەر ئوزدرب ، لودمىلادان

كوزلارن آلمىچى ، آقرن عنا ، تەمەلەب كىنە ئۇچە .

باربەر ، لودمىلا آڭا قارىمى ، يوقمى ، يىسە ، ئىككىچى ئۈستەل يانداغى
قوناقلارنىڭ يوشلارنى ئوتەب ، آڭا آرقاسى بلەن تورامى - نىياز آڭك ھەر
بىر آدمىن قارى ، ھەر بىر ئېتىشنى ئوبە ؛ كۈلەك سزقلارنى ، چەچ بورتىكلەرنى
ئېرىكەلى ؛ كۈگۈندەن آڭك بوگن ئوز ياندا بولووينا ، آڭك دىئادا يەشەوينا
سۈينە . توگەرەك ، آزعنا پودرا سورتىلگەن آق يوزنىڭ ئوزىنە تىبابا بۈرلەپ ،
كۈزلەرنىڭ نور چە چولەرنى ، جامايولارنى كۈتە .

بەختلى « ئىتالىيا » داعى نىياز . نىندى راحەت آڭا آندا !

ماتور ؛ يىك ، يىك سۈيۈكلىمى آنداغى لودمىلا ، آق يوزلى قز .

غىوار ئوزدى . آڭك آرتىدان - نېورال . يوشاق مارت ايدى ئىندى .

نىياز بىر كۈتتى لودمىلادان چەي سۈرادى . توتاش قولينا ئىستاكان توتىپ
كىيە ايدى ، نىيازغا كۈرشى ئۈستەل ياندا ئوتروجى بىرە و ترسەگى بلەن
باڭگىش ئىستاكاننى بەرب جىيەردى دە ، قاينار چەي قىزىك ئوڭ قولينا
ئوگىلدى .

- ئوى ! - دىب جىيەردى ئول . يوزى بۈرچىلەپ كىتتى . كۈزلەرى

رەنجىدىلەر .

- آھ ! - دىدى يىگىت . ئورنىدىن توردى . نى ئىشلەرگە ، نى ئەيترگە
بىلمەدى . ئەيترسەڭ ، قاينار چەي لودمىلانك قولينا توگىل ، يىگىتنىڭ يۈرەگىنە
ئوگىمىگەن ايدى .

جىتمەسە انى قزغانوچى دا يوق ، يىت ! قەھۈە خانە - جاسى دا ،
ئوترغانى ئوترغان ئىچماسام ، يوزىدە چىتمادى !

لودمىلا ، ئىككىچى ئىستاكاننى توتىپ ، تاعىن نىياز يانىنا كىلدى .

- ئورتىدىمى قولغىز ؟ مىڭا سىزگە قاراعاندا ئورراق بولدى . ئوز قولىما
ئوگىسە بولايوق بولماس ايدى .

- رەھمەت سىزگە . يوق ، بىرنى توگىل . بىتەر .

- ئوبىزغا قەدەر بىتەر ! - دىدى تىگى ترسەگى بلەن قاعلمان كىشى .

يىگىت شول واقتدا بىرنىچى مەرتەبە لودمىلانك قولن توتىپ قويدى : كىشى

موندى واقتدا پىسى بالاسىندا قزغانا ، يىت !

« ئىتالىيا » دا ئوتلار سونىگەن ، كىزى بولب بىرگەنە لامپى قالغان ايدى ،

لودمىلادا كىلپ چىقىدى .

آنك ئوستىدە كوك يازغى پالتە ، باشىدا يوقانغا جىپىڭل شارف ايدى .

ئورامداعى فانار ياقىسىندا نىياز آنىڭ يوزن يىك آچق . وردى : كچىكنە
 اوزلى ، كوزلەرى قارا كىيدا قارا ايدىلەر .

توتاش چىققاچدا ، ئوگما بورلدى . آنىڭ قىزو آدملارىنا قاراغاندا ، ئول
 ئىشەن بوشاوينى شادلانغان ، تىزرەك ئويىنە قايتارغا اشعا ايدى .

نىيازدا ، آنى قووب جىتەر ئوچن ، تىزرەك اتلى باشلادى . قووب
 جىتب ، بر چات باردى . بر - ئىكى قات آڭا ئىدەشمە كىچى بولغان
 ايدىدە ، بولدىر االمادى .

آخىرىدا ئەيتى : - لودمىلا !

آوردا ، راحت دە ايدى شول ئىسمىنى ئەيتو ! شونى ئەيتكەچ ، يىگىتنىڭ
 كوكرە كى يومشارب كىتىدى .

ماتور نەرسە قىيىن بولا دىگەن يونان خەكىمى . شولاي ئىكەن شول :
 كىچ بويى ، « ئىتالىا » چىتىلگەن يابلغان قىزنى كوتب ، ئىندى ئول چىققاچدا ،
 آنىڭ ارتىدان ، مە دەشمە ، مە دەشمە دى - دى ، ئىكى چات جىر بارغان
 نىيازغا جىڭل ايدىمنى شول ماتور ئىسمىنى قىچىرو ؟

يوق ، يىك تىزگەنە ئەيتە االمادى ئول آنى . خەتتە بر مىنوت بولدى ،
 بولمىسىنى ئەيتونى ئىرتەگە ، تاغىندا بر آزابلى تون ، يوقوسىز سەھەتلەر

ئوزدرب ، ئەيتىرگە قالدۇرما بولب ، بورلر عادا اويلادى .

قز :

- يە ! - ديدى .

- سزنى ئوزاترعا مەكئىمى ؟ سز ئويگىزگە قايتاسىزمى ؟

- ئىي ، ئويگە .

- ئورامدا بىر آز يوررگە تەلەمىسىز ؟

يوق ، يىك آردىم . مېن يورمىم دە . . .

- آلاى بولغاچ ، رحسەت ئىتىگىز ، مېن سزنىڭ بىلەن ئويگىزگە چاقىلى بارىم .

- رەھىم ئىتىگىز .

آلار بىرگە لەشب كىتدىلەر .

بىر چاتدان بىورل ب ، آزىنا باردىلاردا ، لودمىلا تەبەنەك كىنە بىر يورت

قارشىسىنا كىلىب جىتكەچ ، توقتادى .

- رەھمەت سىزگە ، مېن شوندا تورام .

نيازنىڭ ئىشاناسى كىلمەدى : مەكئىمى سوڭ ! قاچاندان يىرلى ئول آنىڭ

بىلەن كورشرگە تەلەدى . آنىڭ بىلەن بىرگە بارونى ، ئوچراشو مېنوتىن ، آنىڭ

كولوون كوز آلدىنا كىترب ، آڭا ئەيتەچەك ماتور سوزلەرنى اويلاپ ، نىچە

كونلەر ئوزدردى - ئىندى حەزر ، توش ئونىگە ئەورلىگەچ ، ئول ،
حوش ، دى !

ئىمش آنك فاتىرى شوندا ! سوڭ نىگە حەزر ئوك كىرب كىنەرگە ؟
آپرىل كىچى ئىندى يوشاق ، ھاوا ئىندى ىلى ، تگندە ، ئورام ئوچىنداعى
ئوزاقلامى يافراق يارغا بورولەنگەن باقىچا اچىندە ئىندى اولاق ، شوندى بر
شىعرى تىلق . . . ئىچماسام ، بر گنە مینوت شوندا بارب سويلەشسەنلەر
اىندى ! ىش ىگت يورە گندە شول ماتور قز ئوچن توعان حىسلەرنك برىن
گنە بولسادا آڭا ، قارا كوزلى ، زىفا بويلى لودمىلاعا ئەيتب ىرسن !
آبدراعاچ ، نى دىيەر گە بلمىچى ھەم ئوزىنك دىيادا بر دەنبر تىلە گى
بولسا ، ئولدا ، قز بلەن نىچك دە بولسا ، ئوزاعراق تورو ئىكەنلىكنى ،
بەخنى آنك ماتور كوزلەرىنە قاراودا دىب بلوون آڭلاتا آلمىچى :
- حوش بولغز ! - دىدى . لودمىلانك ، بالا قولى شىكىلمى ، كچكەنە گنە
يوشاق قولن قسدى .

توقنامىچى ، ىك ئوزاق ياكىر ياودى . كوكدەن توشكەن تامچىلار
شوندى كوپ ايدىلەر ، شوندى ئىسەبىسز - بر ئورام بوتىلەي ئىشكە ئەو .

ولدى . ئوى توبەلەرى ، مورجالار ، ئورامداغى كىشىلەر ، آت ، آربا ،
آتمايدىلەر ، ئەترسك ، بىر دە كىمەسك بواب ، يوشلەزگەنلەر ايدى .

كىچكە تابا ، قارا كىشى توشە باشلاغاچ ، توبە تىمرلەرى تاغدا قاتىراق
زارلانا باشلايدىلار ؛ ئەللە قايدان بىك زور آچو بلەن قاب - قارا بولت كىلب
چقدىدا ، توب - تورى شەشە ر ئوستىنە قارادى . آنك توستىنە ، يەمسز
تاوشىنا قاراعاندا ، تاش يەيسە تىمر ياووى كوتىلە ايدى ؛ لاكىن ئول ،
كىرسىچە ، آچو ئىتو ئورنىنا زور - زور يەشلەر بلەن جاي باشلادى .

فانارلار - ئورام كوزلەرىنك ئوتلارنى چالى ، ئەترسك ، يوش
ايدىلەر . گويان ئوت ياقتىمى ، يا كىر سووى ئوزى شولاي ، ئوت كىك ،
جىر ئوستىدە كى كولاچكەلەر ، سو جىيىنتىقلارى ئوستىنە ياقتىلق تاشلى
ايدى .

نىياز ، ئوچ قاتلى بىك بىر يورت قابقىسى آستىنا كىلب ، سودان
قاچدى . يوش « ئىتالبا » تەرەزەلەرى آكا كورن ب تورا ايدىلەر - دىمەك ،
لودمىلا آندا ئەلى .

ئەنە ئول . . . زونتىكلى برەو كىلە . ئول ، ئول !

ئىچەنچى تابقر ايدى ، قەھوۋە خانە ايشك باشنداغى لامپى سونگەچ دە ،

تورمىشنىڭ ھەر بىر تارماغىدا ئەكىيەت كوررگە ياراتوچى يىكت شادلان بىكتە .
بوگن دە شولاي .

- لودمىلا ! - دىدى نىياز . ئوزىنىڭ كىوگن شىعەرلەگەن قىز ئىسمن بو
يولى دا تىزگەنە ئەيتە آلمادى . آقرن عىنا ئەيتلىدى . يونان فەيلەسوفى ئەيتمىشلى ،
دورس شول جىتىن بولا ايكەن ماتورلىق .

يىكت ئوزاتىب قويارغە رحىصەت سورادى . بالا كوك بولغان ايدى ئول .
ئول كون بوى ، لودمىلاغا ئەيتىرگە ، دىب ماتور سوزلەر ھەزرلەدى . آنى
كورگەن مینوتلارنىدا آلمان قىممەتلى جىسلەرىنە ئوحشاعان ، آنڭ كوزلەرى ،
چەچ بورتىكلەرى توسلى يەملى سوزلەر ، ئىسىملەر ئىزلەب ، شولارنىڭ ھەر
بىرسىن آڭا سويلەمە كچى بولدى .

كوگنلەندە شول سوزلەرنى انجىلەر كىبك تىزىب ، بوتىن كونىن بىر ئەكىيەت
ئاساب ئوتكەردى .

- لودمىلا ، سىز مىڭا ئوحشىسىز ! شول سوزنى ئەيتو ئوچىن نىچە كونلەر
كىرەك بولدى . شونى سىزگە بلدرو ئوچىن نىچە كونلەر « ئىتالىا » غا
يوردم . مېن كوبدەن شولاي ... سىزنىڭ ئوچىن كەنە يوردم .

- شولايمنى ؟ ئەيدە كىز تىزرەك ... تاغىن ياوا باشلادى . مىڭا بوگن ئوبىگە

تیزرەك قايتىرغا كىرەك .

لودمىلا آشقدى . يا كۆمىر توقتامادى .

- سوڭ قايجان ، قايدا اير كىنلەپ سويلەشە آلرېز ؟

- خوش ، ساو بولغىز ! مېن ئوزم ئەتىر مېن ، بو آتادا قايدا بولسا باررېز .

نىياز ، شەھەر كىتېخاناسىنا بارب ، شىكسپېرنىڭ بو گىن ساحناغا قويلاچاق
مىجىت فاجىئەسىن آلب قايتىدى . ئانى بىر ئوتتۇردا اوقۇبدا چىقىدى .

بو يولى ئوپىرا ئوچىن شەھەرنىڭ ئىك زور تىياتىرى « ئولىمپىك » سايلاندى .
ھان ايدى . بو نىياز تورا تورغان جىردەن يراق تر گىل ، شوڭا كورە يارلى
يىكتە ترامواى ئوچىن آرتدردىغا كىرە كىمى . آلدانوق آلب قويلغان بو يىدايت
آڭا آرزان توشمەدى : ئىكى كوزاك قاينار شولپا ، بىر كىچىك « مېنىستىر -
لەرچە ئىنىستىل » شوندا كىرە كىتىدى .

تىياتىرنىڭ ئىشكەزى ، زور كىتاب توبى شىككىلى ، آور ايدىلەر . نىياز
شونى آجىب كىرووئىنە كاسسا باشندا « بو گىن قاير سەبەبلەر گە يىنئان
ئويناووى ئىعلان ئىتلىگەن » رومىيو ھەم دژولېتە « ئورنىنا » سويلەپ چەچ
تاراشى ئويناچاق ، دىگەن سوزلەرنى كوردى .

نى ئشلەرگە كىرگەمى ، يوقمى ؟

كىرگە بولدى - قاي واقتدا شوندى كوتلەمە گەن ئەيىر قىز قىلداقدا بولب
چما .

چىشىندى . زالداعى كوزگى آلدىنا بارب ، چە چىلەرن تارادى . موين
باون توزەتەب ، كسەسەندەن يىلىتن آلدى .

آكنا ئوپىرا ئووبرتوراسىندان ئوق ئوۋشى باشلادى . فىگارو آرىياسىن
يىك ياراتدى .

چارلاقدا قىز رولندە ئويناۋچى ، ئىسمى دىناغا تانلغان آساقلىمى آرتىستكا
جرچى كورندى .

ئىككىنچى پەردەنى تىكلاۋ - آرتىستىكانىڭ تاۋش سىرلەرن ئىشتو نىيازغا بو
كونىگە چە تىكى بولماغان شاداقلا بىردى .

بىلى ، ئونقان ئول مەنە شوشى مېنوتدا ، ئىككىنچى پەردەدە جىرلاغان
آرتىستىكانى تىكلاغان مېنوتداعى كىبىك ئوزىنىڭ بەختلى بولوون . توغاندان
بىرلى بىرنىچى قات ئول موزىكا - جىردان شوندى لەززەت آلدى .

جرچى ئوزىنىڭ جىفەك تاۋش شوندى ئويناۋا ، شوندى شاپارتا ايدى ،
نىياز ، انى تىكلاغاندا ، بوتن بارلىقى بلەن ماتورلىق قىنا تولغان بىر « بوتن » گە

ئەورلدى .

ئەيرسەك ، تەندەن آيراب ، نىيازنىڭ جانىغا قالدى .

قايدا ياتقان ئول ؟ قايدا يەشەگەن ؟

جرچى ھامان جرلى ، تاماعى بلەن تارش چەچەكلەرى ئوسدردە . آارعا شىعرى سولش ئورب ، جان يىرە ايدى . يىكت ، ئول جىرلاغان ساين ، تشدان ھەرەكەتسىز قالا بارا ، بوتى نوتالار - جرچى كوكرەگىندەن سىيلىگەن ئىنجىلەر آنىڭ ، نىيازنىڭ كوكرەگىنە جىيلا ايدىلەر .

بارمى آنىڭ ، قاچاندا بولسا ، بو كۈنگىدەي ، جىرچىدان كوزن آلمىدى ، ئوپىرا تىكلەغانى ؟ يوق ؛ برىزى قات ئول بوگىن گىنە موزىكا شىعرىنىڭ ئوچىنا مەندى . آنىڭ دىياداعى كوچلەردەن كوچلى سىرلەرن آڭلادى . ئوزىچە آڭلادى . ئول ئوزن تانىدى . تورمىشنىڭ تىرەن بىر مەنەسەن ، ئوزەگىن آچقانداي بولدى .

يىگرەككە ئوستا جرچى ، سوپو ئوتى ئوستىدە ئوچوچى كۈبەلەك توسلى ، بىر قىز بولب ئىتىگەندە ، ئوزىنىڭ تاوشى بلەن نىيازغا بىتمەس - نو كەنمەس بىر شادلىق كىتردى .

شوندى ئوستا ئوينايدى ئول پورولدا - زالىنى آلقش دىكىگىزى توتردى .

جرجى تاعن قاباتلادى .

ئورامدا جىل آيپاق قارقومندان دولقنلار ياساب هامان قوتورا ؛ آنڭ
ئوز موزىكاسى ، ئوز تاوشى ، ئوز جىرى ايدى - قش ئوپىراسى .
ئيداز ، « ئوليمپىك » دان چققاچ ، ياقاسن كوتەرب ، كوكرە گن
قابلادى : جىل بو كيچ آرتىستكا بىر گەن بولەكلەرنى آنڭ كوكرە گندەن
ئوچماسن ؛ بور گن باسبراق كىدى ؛ گويا باشند توعان دنيا ، سرلى تاوش
ئورب ياراتقان جيهان ، شولاي ئىتمەسە ، جىل بلەن جىمىرىلە چەك ، يوققا
چماچاق ايدى .

بولمەسىنە قايتب چىشىنگەچ دە ، كىچكە گىنە يالقنلى شەم ياقىسىندا ئول
تىز گەن يازا باشلادى :
» . . . سايرى !

تاتار تلى ، ئەلى دە يارى سىنڭ شوندى ماتور بر سوزڭ بار - سايرى .
يوق ئىسە مېن نىندى سوز بلەن ، نىندى قوام بلەن آڭلاتر ايدم بو كيچ
ئىشتكەن تاوشنى . كىشى جىرلى - قوش قنا سايرى .
بو گن مېن ئىشتكەن آرتىستكا قوشدان دا ئوستاراق - جىرلامادى ، يوق !
- سايرادى !

نیندی تاوش ، نیندی ئوین ! نى قەدەر زور ئوستالق ! يوق ، آدم
بالاسى شولاي سايرى بلگەچ ، ممكين ئيكن ئەلى دنيادا توررعا .

بو كيچ - مينم تورمشمدا برده نبر ياقتي كيچ .

بو گن سافلق ، يومشارعان كو كل ؛ يوره گمده نچكە ، جفەك شيكالى ،
يوشاق تويولار .

بو شاداننى ميگا برنجى محبت ده ييرمه دى . برنجى سويووم ، برنجى

قات سويو بيكلەرينە آشقنووومدا يوره گيمە آندى بر حيس تانتمادى .

تيك بو گن ، بو كيچ آكلادم مين : بز آكلاعان محبتدەندە

كوچليردك بر محبت بارن ؛ بز آكلامعان دنيا بارن ؛ بويك ئويلار ،

كوب - كوب يەشرن سرلەر ، تويولار ، ئوتلار ، اميدلەر بارن . . .

يارەببى ، قالسن حەزر گى مينوتدا يوره گمى ئرتكەن تويولار ! ايرتە گە ،

ايرتە بلەن ئوك ، « چن » تورمش كشيىسى بولب ئويانە-اچدا ، آلاز ايندى

يوققا چقماسنلار ، يوعالماسنلار !

ئەيتەلەر ، توقاي ئوز عومرنده بر مەرتە بەدە ئوپيرا كورمە گن . بلەم ،

آئايم حەزر شاعير ئوچن بو نيندى زور يوعالتو . ئە گەر ئول ، يەتيم

يەشە گەن تاتار شاعيري ، بو گن مين ئيشتكەن تاوشنى ، جرنى تگلاسا

ایدی - شوندى شادلىقى ، شوندى امېدلەر جيعان بر ء سەر قالر ایدی آندان
- بهاسز !

بوگن مین شادلق سیزم . تورمىنىڭ شيعرن توشونب ، بوتىلەى باشقا
بر دنيا آكليم ، ئىچىلەر سىيلگەن اول كورەم !
شەھەرنىڭ ، بوتن ئىشچىلەرى يوقلاغان ياراي بر چىتىدە ، يالغز يىگىتنىڭ
تون اورتاسىدا شولاي ، شەم ياقىتىنىدا ئوترب ، كەغەز ئوستىنە چىس
قويوى - ماتورلىققا بولغان عىشقنىڭ چىگى ؛ بو ماتورلىققا باعشلانعان بر
عيادەت ایدی .

شوندىن سوڭ اول « فائوست » نى ، « كارمىن » ، « ريگاليتو » ،
« تراويتتا » شىكىلمى ئوپېرالارنى بارب تىكلادى . آلارنىڭ قاي ىرىندە گى
موزىكانىڭ تاغىدا تىردەنرەك ، تاغىدا يوعاريراق ئىكەنلىگىن آكلى باشلادى .

ياز ياقىنلادى .

كوك يىتىدە ئىككىنچى ، يومشارعان ، جاي قاراشلى قوياش ایدی اندى .
نياز ئوزاقلامى شەھەردەن ياوروپاعا كىتەچەك آرتىستكانىڭ سوگى كىچە -
سىنە باررعا ئەزىلەندى .

بويك آرتىستكا فرانسوزچا بر پەردەلك ئوپېرىتتا سايلاعان . ئىسمى -

« سوزانناناڭ سىرى »

ئىيازنىڭ ئورنى بو يولى ، آپوللو « تىي ترندا ، ئەلبەتتە ، آرتدا ايدى ؛
ئولدا ئەلى بر كو نلك آش توردى .

ئوستەوينە شىرنى دا ئەيتب ئوزارعا كىرەك ، آنك قش ئورتالارندا بر
تورلى ، يارىسى عنا بولب كورنگەن كىيىمى ماتور ياز كونئەرن ىرتلعان ،
توزعان ، سورسلىگەن كوزىچە قارشى آلدى .

عومومەن بو يىگت يىك يارلى تورا ايدى . آنك بوتن كىلارى حوسوسى
دەرسلەر بىرودەن جىيىلا ايدى . ئول عومرىنىڭ چەچەك شىكىللى ئىككى يىلن
- يىگرىمى بر ، يىگرىمى ئىككىنچى يەشلەرن - تار ، كىچكەنە ھەم يىك قارا كىيى
بر بولمەدە ئوتكەردى .

كىمدەر ، بر فرانسوز يازوچىنىڭ بولمەسن كورگەچ ، ئەيتكەن يىت : -
دنياغا ئىك شاد قاراوچى شاعىرنى دە ئوزن ئوزى ئوترو تورنداعنا ئوبىلاتراق
ايدى بو بولمە .

بر وقت ئىيازە اتفاقى عنا كىلب كر گەن قوناقدا ، (ايدى بو سوقباي
كوتندە يەشەوچى كىشى ھەر بر جىھازغا ئىيەلەشكەن بولسارعا تىش ايدى)
بولمە گە كىلب كر گەچ ، ئىسى كىتب ، آرتقا چىگندى .

منه شوگا، يارليغا كوره نياز « سوزاننانك سرن » بلر گه بر ئىبدەشى
يىرب تورغان ياگا كىمدەن ، ئوستىنە ئول يىر گەن كولمە كنى كىيب ،
مويىنا آنك جفەك مويىنبارن بەيلەب كىلدى .

ئەلى پەردە كوتەرىلەر آلدندان عا ئول : « نىگە مېنىم بو گن كەيفىم
ياخشى ؟ » دىب ئوزىنە ئوزى سوئال يىردى . بلندى : سە بەلى ياگا كىمدەن
بولو ئىكەن ؟ شول آنى جىكلەيتكەن ؛ عەيدكە كىيىنگەن بالا شىكىلمى
ياساعان .

آچلىدى پەردە - يىوچى قىزلار توشىرلگەن زور رەسىم نىياز ساخادا
يك ماتور بولمە ، تەرەزە آلدىلارى تولغان گوللەر ، چەچەكلەر ، يوشاق
ئوردىقلار ، جفەك تىلى مەندەرلەر كوردى .

باشدا بارىتون چەب جىرلادى . آندان سوڭ جىكل اوپلى ، شاد فراز -
سوز خاتونى رولندە ئويناوچى آرتىستكا كىلب چقدى .

نىياز تاغن بو خاتوننىڭ تاوش سىجىرىنا يىرلدى . آنك يورە گى تاغن بو
ئاوشدان شىعر ئىمدى .

يىگت ، ئىندى تىياترعا ىش كىنە يورب ، جىرچى خاتوننىڭ تاوش سىرىنە يىك
اقن توشىندى . بو تاوش قايعىنى يىك آز سويلى ، ئول كوبىسنىچە شادلىق

كو گنده ئوچا ، تورمىش باقچاسىنىڭ كو گىللى ، دەردلى ، يىك جىڭىل
مو گىلى ھەم ماتور مەنەلى يافراقلاريناغا قاعلا ايدى .

انى تىكلاغاندا ، نىيازنىڭ كوز آلدىنا كوبرەك آياز ، آچق زەنگەر
كو گىلى جەيگى كون كىلە . ماتورغا تو گەرەك كول ئوستىنە شول كوننىڭ
قوياشى ئوزىنىڭ حىيالى بر رەسمن ياسان ؛ قامشلار چىتىندە كو گىلگە
تىچلىق بىرە تورغان كوله گەلەر ياتا ؛ كولنىڭ آرتى - ئوچسىز ، قرىسىز كىك
دالا ؛ ئورتادا اسى كوزلەردە آياق تابانلارينا راحەتلىك بىرە تورغان سالقن
قاز ئولەنى بلەن بىزەلگەن ئوزن يول ؛ آنك ئوچى ئەللە قايا ، يراققا ئوق ،
تىرەنلىككە كىتب يوعالغان ؛ بار جىردە جان ، بار جىردە گوزەل بر
تورمىش سولىشى ؛ كو گىل ، تىلىگەن قوش شىكىللى بولب ، سالماق قنا شول
دىنانك ئوستىندەن يوزب چەما ؛ ئوزىنە كىرە كنى سايلى ، ماتورلىق تابا . . .
كو گىل ، تورغاي بولب ، بولتارغا منب توشە ؛ بالق بولب ، زەنگەر سو
ئوستىن چەب ئىتب ئوبە ، قامش كوله گەلەرن ، سوداعى توپاش تەنكەلەرن ،
آشلىقلارنى ، ئورمان آرالارن جفەك موزىكا جىلەرنەن توقلمان شىعرى
پەرەوز قابلى . . .

يەم ، يەشاك ، مەنگى بتمەس دەى تەملى ئوى .

لودمیلادا کیلگەن !

ئەنە ، ئول حەزرگنە آلداعى ئورندقلارنىڭ برسندەن قوزعالب كىتدى .
ئوزى گىنە . ەجەب : بلمەگەن كىشى يا كىشىدا - آلا ، آرئىستكا بلەن
لودمىلا ، بر برسینە ئىكى قاش شىكىلمى ئوحشاعانلار .

يگت آنك يائىنا بارى .

- سزده مینم بر ئوتتچم بار ، مەكىنمى ؟

- رەجىم ئىتەسىز .

- ئەيدە كۆز ، يورىك بر آز زالدا .

كەانسىرت ایندى بىكەن ، قاراو زالدا بو واقتىڭ سوگىمى بىووى -

فاكستروت باشلانغان ایدی .

- مینم ئوتتچم شول : سز مىڭا رەسەمگىزنى بىرە آلماسسىزمى ؟

- نىگە ئول سزگە ؟ نى ئوچن كىرەك ؟

- لودمىلا ، سز بلمەسىز ایندى ، ئونتماعان بولساعز ، حەترگىزدەدر...

- يارى ، مین سزگە وعدە بىرەم .

ئەلى بر آز يوررگەدە مەكەن ایدی ، بوش ئورندقلارنىڭ برسەن آلب ،

سويلاشبدە ئوتتورعا ، تىك نىياز ، نى ئوچندىر ، تىزگە :

— رەخمەت . عافو ئېتىگىز ، مەشەتە تەلەم سىزنى ، دىدى دە لودمىلادان
آيرلدى .

مونىڭ ئۈچۈن ئىچىدەن بىر تاوش ئىچكى باشلادى :

« ئىچ ، سىن يىگىت ! باشقا برەو بولسا ، ئەللە قاچان ايندى بو قىزنى ،
ئوين بىكەچ دە ، رىستارانغا ، كايىنىتكە آلب كىتەر ايدى . ئە سىن يورىسك
ئوز كىنىڭ فەلسەفەك بىلەن ، شىعرىڭ ، جىسلەرىڭ بىلەن . كىم دىب ئويلاڭ ئول
« ئىتاليا » داعى حزمەتچى خاتوننى ! آندىلار شەۋەردە يوزەرلەب . . . »

جەي ئوزدى .

يەشلىك كۈنلەرى دە ئوتە بارالار؛ مە كىگىگە ، قايتماسقا . . .

كوز كرىدى .

جىللى ياڭر ايدى . تالانغان آعاچلار . . .

پىچراق ئوستىنە ، قاناتىز قوش شىكىلى بولب ، ساب — سارى يافراق
ياتدى .

آچولى ايدى بو وقت . ئول نىگەدر ئوسملىكلەردەن ، شاۋلا-مان
آعاچلاردان ، گوناھسىز چەچەكلەردەن ئوچ آلدى . آلارنى ئىزدى ،

ئوتردى؛ جان قىدى .

ئىيازنىڭ قولىدا پارىژنىڭ ، ئىللوستراسىيون ، ژورنالى ايدى . ئول آنى
ئوقومى ، بولاي ، بر يىتن گىنە آچقاندا ، شوندىن كوزلەرن آلمىچى ، بىك
ئوزاق قاراب ئوتردى .

آندا نى بار؟ آرتق بر نەرسەدە يوق . فەقەت بر رەسم ، حاتن
رەسمى گىنە .

آنڭ كوزلەرى يىكتە ماتور مەغەلەر ، شىعرلەر سويلەلەر . آلا ، ئىيەلەرىنىڭ
جرلارى شىكىلى ، تورمىشنىڭ جىگىل بىزە كىلى ، شاد وە قايسىسىز سرلەرن
ئەيتىب بىرەلەر . آرتىستكانڭ ئوز تاوشى كىك سايرىلار .

شول رەسمگە قاراعاندا ، آنڭ كوز آلدىدا سويو تويىلارى شىكىلى نەزك ،
جفەكسىز قار ، شەولەلەر ئوتە ؛ بولار - آلا تابا امىدلەر ، بەحتكە تابا
بوللار ، ئىمش . . .

شول ئوق واقتدا . ئەنە ، دىواردا ئىككىچى بر رەسم . آنسى دا حاتن ،
قز رەسمى .

ئىياز ، ژورنالى يىك قەدرلەب كىنە بر چىتكە قويدى دا ، سوگمى رەسم .
گە كوزلەرن توشردى . آنڭ بلەن سويلى باشلادى :

- ئىيى ، لودمىيلا ، مېن مەنە شوندا تورام . بر ئوزم ، ياپا يالغزم شوندا تورام .
 مېڭا يىك كوڭلسز بولا . مېنم ، كوزگى كوندە ئورماندا آداشقان
 كىشى كېك ، دنيادا مېندەندە بەختسز كىشى يوق ، دىب ئويلاغان يىك ، يىك
 آور مېنوتلارم بولا . ئەيدە ئېكەو بر گە تورىق . سىن دە مېنم بلەن مەنە
 شوشى بولمەدە تور . مېن سىنى ياراترمن ...

يىكت كىاراواتىنا كىلب ياتدى دا ، ئويلارندا دەوام ئىتدى :

- چىلاب دا ، مېن آڭا ئويلەنسەم . ئول مېنم حاتونم بولسا ... مېمكىنى
 سوڭ ؟ ! ئول يىت روس قزى ... مەنە شولارنى ئويلېسى بولماسا ايدى .
 آنڭ روسلې ، مېنم تاتارلەم حاقندا بر نەرسەدە ئويلانمىچى ، شولاي
 ئوزندەن ئوزى كىلب چەقسەن ايدى . بولاي ، بر گە قوشلقد دا ، بەختلى
 بولقد دا كىتدك ...

بو ئىكى سورەت - برسى ، دىياعا مەشهور جىرچى ، جانلى بر ئىلھام ئولا -
 راق ، يىگىتڭ كوڭلن موندان ، مانجورىيەنڭ مەركەزىدەن - پارىژغا ، مەدەنى
 ياوروپاغا ؛ ئىككىنچىسى ، بر حاتن ، گەودەلەنگەن جىر بەختى ئولاراق ،
 - آنڭ يورەگن ئوزىنە تارتىب ، آنسى مەوڭلى بر قەرارىزلىق وە آزابىڭڭ
 شاعىرى ايتدىلەر .

بو سو گەيسى دا شول شيعريه تنك قزعانچ بر توتقونى بواب بارا ايدى .

بر كوئى نىيازعا موعه لليم رامازانف ئوچرادى .

- ئەيدە - ديدى ئول . - مېن سېنى ئزلەب يوريم . بو گن ئەسما توتاشلاردا

يەشلەر مەجلىسى . مەنە زاپيسكا .

- كىتك .

مەجلىسدە آلا رنك ئېكىسندە بىك شادلانې قارشى آلدىلار .

نىياز ، ئشلەپسەن آلدىنى بولمەدە قالدرب ، زور ، قوناق بولمەسېنە

كېرگەچ ، تانشلارى بلەن كورشب ، ئوترو ئوچن ئوزن ئوستەل يانداى

ئوردقلارنك برسەن آلدى .

مەجلىس ئېسەسى ، ئەسما توتاش ، كورشى بولمەدە گى قوناقلارنى

چاقرب چەاردى دا ، ئىعلان ئىتىدى :

- بر توتاش يانينا بر كاوالير ئوترا . رەھىم ئىتكز ئوستەل يانينا !

نىيازنى سەلېمە ئىسەملى بر توتاش بلەن برگە ئوترتدىلار . بو - يوواش قنا بر

توتاش ، كوب سويلەشرگە ياراتمى تورعان بر قز ايدى . ئول :

- كەيفلەر گز ياحشىمى ؟ - ديدى .

- خەير فاتىھاعزدا - ديدى نىياز . ئېرنې كىنە شايارب قويدى . توتاش دا ،

ئەلبەتتە ، بو سوزگە قارشى ئەيتىلە تورعان جوملەنى ئەيتىمىچى قالمادى :

- آ ، مېنىم فاتىحام بلەن بىك يراق كىتەرسز ايندى .

ئوستەل ئوستى يەمسز توگىل ايدى : چىت چىتىندە قاينار چەيلى استا -

كانلار تىزلىگەنلەر ، ئىكى باشدا وازالەردا آلمالار ، جىمشلەر ، چىكلەوكلەر .

ئورتادا ايندى ، ئوزىنە مووافىق ئورندا ، جىلەك بەلىشى .

قوناقلار بىك قىستامى ايدىلەر . چەي ئچو چىكلەك چىرتو بىك تىزلىك

بلەن ەمەلگە قويدى . بر گىمنازىست آما ئەرچرگە توتىدى .

ئوستەلك ئىيازغا قارشى بوچماغندا رامازانف ياتىدا ئوتروجى قارا

قىز :

- ئىياز ئەفەندى ! - دىدى : - نى ئشلەب ئوتراسز ، توتاشغىزغا آما ئەرچىب

بىرگىز .

ئىياز آنى تىكلاغان بولدى . بر آما آلب ، آنى بىك ئوستاغنا ئىتب ،

ئەرچىدىدە آنى ياتىداعى كورشى توتاشىنا تەقدىم ئىتىدى :

- رەجىم ئىتىگىز . ئوحازور ئولاراق جىتىشمە گەن جىرلەرم بولسا ، عافو

ئىتىگىز .

مەجلىس كوگىلى گەنە ايدى : آشىلار ، ئچەلەر ، سويىلەر . .

لاكىن نيازغا بو آشاوچىلار ، كولوچىلەر تور كومندە ئوگىلك حىس
ايتدى .

آنك ئچى پوشا ايدى . آنك كوز آلدندا هامان لودميلا ايدى ؛
مە جاسدە گى توتاشلارنك برسى دە آڭما ئوحشاماعان ، گويا آلا ، لودميلا
كبك ، سويلى دە ، ئىتتە دە بلميلەر ايدى .

بو نىندى يىزو ؟ نىگە آڭما قوناق قزلارنك برسى دە ئوحشامى ؟

چەى ئچلە باردى . يەشلەر آراسندا آلا ، ماندارىن قابقلارى بلەن بىر -
برىنە ئرعشەب ئويناو كىتدى .

بىر توتاش يانداغى يكتندەن زارلاندى :

- ئوحازىوايت دا ئىتە بلمىسىز ، ئىچماسام !

يىكت قزارب كىتدى :

- رەجىم ئىتەسىز ، رەجىم ئىتەسىز ! - دى باشلادى : - نى كىرەك سىز گە ،

فاتىما توتاش ؟ آلامى ؟ چىكلەو كىمى ؟ كانفىتىمى ؟ تاغى برەر ئىستاكان

چەيمى ؟

توتاش :

- جە ! . . - دىب سوزب قويدى ؛ ئىرنلەرن كورسەتدى :

- كىشى چەي ئىچىپ بىكەچ ، سىلامىلار آنى . سو كۇماراق قالدغز !
 چەيدەن سوڭ يەشلەر ئىككىنچى بولمەگە چىقىدىلار . رامازانف قولينا
 مانداين آلدى . « زىلەيلوك » نى ئوينادى . بىر توتاشنىڭ جىرلاون ئوتتە باشلا-
 ەيلار . يىك قىستاب قنا جىرلاغان بولسادا ، آنڭ تاوشى نىيازدا بىر قىزغانو
 جىسى كەنە ئوياتىدى .

بولمەنڭ پوچماغندا بىر كىمنازىستكا ھەم تاتار مەكتەبىدە گەنە ئوقۇپ
 چىققان بىر قىز ئوترا ايدىلەر . سو كۇمىسى ، ئىيدەشنىڭ بلەگن چىمتكەن بولسا
 كىپرەك ، كىمنازىستكا « چىر - ر ! » ئىتەپ قىچقۇرۇپ جىيەردى ؛ ئورنىدىن
 قوزغالب ايكىنچى بولمەگە چىقىپ كىتتى .

چىرك سەغەتدەن سوڭ ، قوناقلار « رىمسكى پاپا » ئوينى باشلاغانلار
 لىدى ايندى ، نىياز بلەن رامازانف ، ئەسما توتاشقا رەھمەت ئوقۇپ ، قايتىپ
 كىتىدىلەر .

نىياز بوگن رامازانفدا قونماقچى بولدى . ئورامما چىققاچ سو كۇمىسى :
 - ئەيدە ، بىرەر جىرگە بارىپ ئوتىرىق - دىدى . نىياز ، بىلىگىلىسى ، موڭا
 قارشى كىلمەدى :

- ئەيدە . بارىز ھەزر سىز گە بارساقتا ، يوقلاب بولماس . ئۈستەۋىنە
چەيدەن سوڭ آشاسى دا كېلە .

ئېكسى دە « سېر » رېستورانىنا بارىپ كىرىلەر .

رېستوران كورنىشى تاغىن نىيازنىڭ كوز آلدىنا ئىتالىيا « نى آنداعى لودمىدلانىسى
كىترب قويدى .

رامازاننىڭ تەقدىمى بويىچە ، آش آلدندىن غنا ، دىب « بىرەر » ئەيتلەنگەن
ايدى دە ، ئوترا - ئوترا ، ئول « ئېكىتەر » ، « ئوچەر گە » جىتدى .

بىك ناچار بىر اسكەرىپكەچى بىلەن گارمونىچى ئىندىدەر روس كويى
ئوينلار ايدى .

نىيازنىڭ « باشىنا كىتدى » ؛ قەچقەرب سويلەر گە توتندى . آش كىلگەنچە
ئول ، تاتار قىزى تورندا سوز باشلانغان ايدى ، نىياز تاغى شوڭا كىچىپ ،
سوزىن قوۋەتەر گە تىلە گەندەي ، قولىن ئۈستەلگە ، بىر قويىپ ، بىر آلب سويلى
ايدى .

- بىرسىن دە ياراتمىم . . . تاتار قىزى يانىنا باردىمى ، سويلەشەسەم كىدىلمى ؟
سويلەشەسەمدە ، قورى غنا بولرعا ترشام . بارسى دا جانسىز ، تىلسىز كورىنە -

لەر .

نىكدر ، روس قىزى جانلىراقدا ، قىزقلىراقدا . . .

رامازانف آڭا قارشى سويلەب قارادى :

— عەيب ئوزبۇدە . ئوزبۇ چىتدە تورابز . . .

آلار « سېر » دەن رىستاران يابلا باشلاعاچ قنا ، چەب كىتدىلەر .

مەجلىسدەن سوڭ ئىككى آنا ئوزعاندىز ، نىيازنىڭ كىسەسندە بىر تىدىن باقر

قالمادى .

يوق ؟ ئەجەل دارووينادا يوق !

ئىش دە تابلەمى . بورچقا سوراۋنى ئويلامادا ئىندى : ئشانمىلار !

بولمەسىنىڭ آيى تولدى دا ، چەب كىتدى .

ئەگەر ئىندى ، حودا قوشب ، بەختىنە قارشى غنا برەر تانىشى ئوچراماسا ،

بوگن ئورامدا قوناچاق .

خەير زارار يوق ، آوعوست رەجىملى گىنە كورىنە ؛ تونلەردە سووق

توگىل . يىگت كىشىگە نەرسە : ئويدە يوقلادى — نى ، ئورامدا — نى !

ئوچىنچى كۈننى دە بر گىنە قاداڭ ئىكمەك بلەن ئوزدردى . كىچەدە ئىككى

پامىدوردا ، توز بلەن يارتى قاداڭ آرش ئىپپىيى ؛ ئە بوگن ايندى والىچىدا

يوق . نى ئشاەرگە ؟

آچلىق يىگىتلىك كۈگۈن تۈتۈردى . بۈتۈن كۈگۈنلى شىئەر گە ئەيلەندى .
 دورس ، آنىڭ يۈرە گىندە كىمەلەر گەدر يىلمىگىسىز بىر ئۈچ ، دىشمانلىق قانىنى
 ايدى ، كۈگۈنلىدە ئىسە - ماتور بىر دىنيا . ئويلار بىر - بىر آرتلى آغلب قىنا
 تورالار . « مەنە ھەزر شولارنى توشۇرۇپ آلساڭ ، دىب ئويلادى نىياز ، يازىب
 توگۈل ، آپارات بلەن گەنە . مەنە قاي چاق ھەقىقەت دىنباغا كىلە ئىكەن . آچنىڭ
 كۈگۈنلىدە گى فېكەر ھېچ بىر « قوشماتسىز » ساف ھەم ، چىشمە سوۈى كېك ،
 ياقىنى . ھەم بۈتۈن بۈيۈك مەنەلەر ئوياسىدا - ئەنە شول آچلىققا ، يوقلىققا
 اينىگۈچى كىشىنىڭ كۈگۈنلى . »

آشاسى كىلە !

نەرسە بلەن بولسادا توپىرغا كىرەك . بەلكى قىزى كىيىتىدە ، كىيچكە
 چاقىلى ، دىب سوراساڭ ، بىر قىزاق ئىكەمەك يىر بىر تورىلار ؟
 بەختسىزلىككە قارشى ، بولمادى : كىيىتچى چىرك قىزىدا ئىشانمى !
 يىگىت (ئىول بىردەن بىر چۈمادان فالىر چۈجاسىدا قالدۇر بىر تورغان ئىدى)
 ئۈزى تورغان پورتقا باردىدا ، ئەبىرلەرى آراسىدا كىتاب تابدى . كىتاب !
 بو ، يىت ئىككى كۈنلىك تورمىش دىگەن سوز ! موڭا ئىككى كۈن ساتب آراغا
 مەكىن . چىلابدا ، كۈنلەر آچچاغا ساتب آلمىغان شىكالى ، يىت . بو گىن

آچدان ئولەر گە تورعان چاقدا ، آقچالانې كىتسەك ، گویا شوگا ئەز -
ئەزلەپ كەنە بولسادا ، عومر ساتب آرا بولا .

كىتابنى آلدى دا ، نىياز اشعا - اشعا بازارعا يوگردى ؛ ئىسكى كىتابلار

آلوجىعا .

- كوبىمى ؟

- بر تەنكە .

- يگرى تىين . آساك ، آلاساك

- قوشعز ايندى تاغى ىش تىين - اشارعا جىتسن .

- ئىچ ! دىدى كىتابچى روس ئىمىگراتى . ىش تىين باقر بلەن يگرى تىينك
كەەز تاشلاب :

- ئىچ ، بزناك تورمش ! - دىب قويدى . قزعاندى آحرى .

ىگىناك كوگلىندە نىدر آچلب كىتدى . قەلبىك يابق كوئىنچە تورعان بر

تەرەزەسىمى ، اىشىگىمى ، ئەلە ايندى قاپقاسىمى شوندا

ىك كىك آچلدى .

بر مینوت بولدى ، يات بر توىعى توبلدى : ئوزى ھەم بوتن دنيا كىنەت

بورب كىتكەن كىك بولدى . بوتن جىر « بارعان » شىكللى بولدى . گویا

ئەللە نىندى تاوشسىز قىللاردا « مارش » كۈبى ئوينالدىدا ، شول كۈيگە بو تىن
ئوراملار ، يورتلار ، آربالار ، كەشيلەر ، بالالار نىندىدر بر قوودت آلدندا
ئوزا باشلا دىلار . . .

تىزرەك ، تىزرەك اشارعا !

يگت « ئىتالىيا » عا تابا يۈنەلدى .

– نىياز ، نىياز ، قايا باراسك ؟ شول چاقلى اشعب ؟ تانومىسك دا .

يگت بورلاب قاراعان ايدى ، باشينا شەل يانغان بر تاتار حاتونن

كوردى .

– ئىسە نىمىسزا . . . كامىلە آبستاي ئىكەن .

– قايا كىتدك ؟

– اشارعا بارام ، كامىلە جىگى . . . اشارعا .

– ئورندامى ؟ نىگە بردە كورنمىسك ؟ بىز گەدە بارب چعارلار .

حاتوننك كوزلەرنىدە نىندىدر ، كوچسىز گنە بولسادا ، چاقرو ئوتى يانا

ايدى .

يگت ئوز ئوزىنە : « نىگە سوڭ ئەلى مېن بو كۈنگە چە سىنى ئىزلەب

بارمادم ؟ ، ديدى . ئول يورى ، شايارتاب قنا :

– ئەيدە كيتدك . ھەزر بارىمى ؟ – دىگەن ئىدى ، حاتن شونى عنا كوتكەن

شېكىلى :

– ئەيدە ، ئەيدە ديدى .

– چەى ئچترىسكىمى سوڭ ؟

– آنسن ايندى ، بارعاچ ، كوررېز .

بو كر يووچى تول حاتن نىيازنىڭ كوبدەنگى بلىشى ايدى .

ئىلگىرەك نىيازنىڭ كرلەرن دە يووا ايدى .

بىر نىچە آيلار بولا ايندى ، نىياز آنسى كورمى يوردى ؛ بىر واقت ،

ئىسىنە توشكەندە ، ئەللە كىتدىمى ئىكەن ، دىب ئويلاپ قوبعان ايدى .

بو گن ئوچراشرعا يازعان ئىكەن .

آلار ، بارا – بارا ، شەھەرنىڭ حالق قايناغان ئوراملارندان شاقىتى يراق

كىتىدىلەر .

ئوڭ ياقدا بىر زور يورت قالدرب ، تارغا بىر ئورامعا بىرلعاچ ،

« جىڭگى » قاپقاسى جىمىرك بىر آعاچ ئوى آلدىنا توقتاب ، آرتقاراق قالعان

قوناعن كوتب آلدى .

– ئەيدە ، تېزردەك اتلا آياغىڭنى ! مەنە بىز شوندا تورابىز ايندى .
 نىياز آنىڭ آرتىدان ئوى ئېشىگىن آچىپ قىنا كىرگەن ايدى ، آبدىراب
 كىتدى : گارمون تاوشى ، كولىشكەن ، سويلەشكەن تاوشلار ، كىمىنگىدر
 جىرلاوى ، بارسى بىرگە قوشىب ، آنى قارشولاعان كىك بولدى .
 آلدىنى بولمەدە بىر كىشى دە يوق ، ئېشىگىن تاوشلار قارشىداغى
 بولمەنىڭ آچىق ئېشىكلەرنىدەن چىعا ايدى .

– سىبحان الله ! – دىدى نىياز : – ئەللە سىزدە تويمى ؟

آبىستاي ، شەلەن سالا – سالا :

– بىزدە ھەر كۈن توى . ئەيدە ، ئوز ، بو مىنىم بولمەم بولار – دىدى .
 آچىق ئېشىك ياتىداغى ئېكىنچى ، يوزاقلى بولمە ئېشىگىن آچىپ ، قوناقنى ئىچكە
 آلب كىردى .

نىيازنى ماتور ھەم جىناق قىنا بىر بولمە قارشولادى . دىوارلار ئىرمىك
 كىك آپاق ؛ آعاچ كاراوات ، بىر ئۈستەل ، آرتىق ماتور ئەبىرلەردە كورنىمى ،
 لاكىن نى چاقى ئېلىدە گى بولمەلەرگە ، روسىيەدە گى يورتلارغا ئوحشاعان !
 آپاق پىچ ؛ چووار كاراوات چارشاوى ؛ كىچىكە گىنە يەشىل ساندق ؛ قوراما
 يورعان ، كىچىلى آشاواق ، سولگى ؛ كىچىكە گىنە سارى ساماوار . . .

سوڭ ييت بولار بارسى دا ئىلده گى شىكالى . مونداعى تورمىچىلارنىڭ
كوبىسىدە موندى ئىستىل يوق .

ئەتىرسىڭ نىياز روسىيە گە ، ئويىنە قايتدى .

ئىشقى .

يىگىت ، ئوزىدە بىر قوۋانو سىزىب :

- سىزدە بوتىلەي « رەچەيدە گى » شىكىللى ! - دىب قويدى .

بو ۋاقتدا خاتىن باشىداغى شەلەن آق يولۇققا آلىشدرى . آنىڭ ياحشى

يولاب ، ياحشى ئوتوكلەنگەن كولمە گى ئىچىنە تولى گەودەسى يەشەنگەن ،

يوزىدە شولاي ئوق تولى بولب ، بىر آزىغا ئوزونايىب كىتكەن ئىدى .

- ئىك چەي ئىچەرسىڭمى ، نىياز ، ئەلەلە ، بىر آز ايتىم بار ، شونى آشاب ،

آندان سوڭ چەي ئىچەرسىڭمى ؟

- جىڭ گى ئىنىدى مېنىڭ احتىيار گىدا . تەلەسەڭ ، نى ئىشلەتەسەڭ !

ئىككىسىدە كىتىر . چەين دە ، آشنىدا .

ئول آرادا بولمادى ، بولمە گە قىب - قىزى ، سىيىكىللى يورلى تازاعنا بىر

يىگىت كىلىب كىردى - ئىزۋوشچىك سىف اللە .

- ئى ، ئوزىبىزنىڭ كىشى ئىكەن - لە ! مېنى تاغى ، قوناق بار ، دىگەچ . . .

قایدان کیلب چقدائ سین ، نیياز توعان ؟ ئەیدە ، توعان ، بزنىڭ يانغا !
 موندا بر ئوزك نى ئشەب ئوتراسك ؟ كامىلە جىڭگەي ، قوناعنى بزگە .
 يىرب توررسك ، يىت ؟

– توقتا ، سيف الله ، ھەزر مین آگا آش بىرمە كچى ایدم . بر آز آشاسن
 ایندى . ئىسرك سيف الله آگا ئىرك بىرمەدى . نیيازنى قولندان توتىدى :
 – ئەیدە ، بزنىڭ ياندا آشارسك !
 – ئو ، يارار ایندى ، آلیسا .

قوناقنى ئۈستەلنىڭ نەق باشىنا ، بوش قالغان ئورنغا ئوترتىدىلار .
 مەجلىسدە گىلەر ، برسندەن باشقا بارسى دا نیيازغا تانش يىگىتلەر ئىدى : آچ
 ياكاقنى قازاغنا يوزلى بىكتىمر ، كولهچ چىرايلى موللاجان – قالچاقدا ھىزمەت
 ئىتكەن سالداتلار ھەم بىر يات سارى مېقىلى گارمونچى .

ئۈستەلدە گى تەرتىبسزلىك بلەن نیياز بر قاراودانوق تانشب آلدى : برسى
 بوشاعان ، ئىككىچىسى باشلانب قوباعان آراقى ششەلەرى ؛ ئىككىمەك سىنقلارى ؛
 توزلى بالىق ، كەبستە ، قىيار ؛ ھەزر ئورنىندان كىتەرگە توروجى بوقلاغان
 ساماور ، چەنچىكىلەر ، پچاقلار . . .

– يەگىز ئەلى ! – دیدى سيف الله ، ھەر كىمنىڭ آلدىنا آراقى سالب چقدى .

- برەرنى . پىلمەن آلدندىن : ھەزر پىلمەن كېلە . نىياز سىن ئەلى ماقتاب
يورپسك ئىكەن .

قوناقلار ، ئىندى ئىچكەن كىشىلەر توسلى بواب ئولگرسەلەردە ، ياڭا
كىلوچىدەن ئوڭايسز لانب بولسا كىرەك ، ئىندە شىمى توردىلار .

- يە گز ! - دىدى ، ئىز ووزچىك كوتە ايدى .

ئىك ئلك موللاجان دىگەنى ، رومكەسن قولينا آدى .

- بولعان - بولعان ئىكەن . . . ئىسمگزنى ئونوتام ، قوناق ، ئەيدە گز ! -

دىدى .

- يوق ، يوق - دىب قارادى نىياز : - مېندەن بولمى !

- يوق ئىندى ، توعان ! آلاى بارب چقماى ئول . كوب توگل - بر آزعنا !

قستاتو ئوزاققا سوزلمادى ، بارسى دا بر يولى ئىچب دە جىبەردىلەر .

نىيازنىڭ ياندا ئوتروچى يىگت ، كورشىسىنىڭ ئستوپكاسىنا قاراب قويدى :

« بولمى - بولمى ، دىگەن ئىدى دە ، ياحشوق قنا اورتلانغان ! »

سېف اللە ، سوڭما قالماسقا ترشپ :

- مە ، مە ! - دىدى ، نىيازنىڭ آلدىنا توزلى قىيار سوندى .

- يە ، نىگە ئوينايسىز ؟ - دىدى نىياز : - ئەللە مېن سزگە مېشەيت

ايتدمى ؟

- سىن ئىندى - ديدى موللاجان : - بىزنىڭ ياندا ئوتساڭ ، توري عىنا ئوتر .
مىشەيت بولسا ، بىز سىنى چاقىرىپدا كىرەمس ايدىك .
حوجا ئىككىچىگە قىستى باشلادى .

- يە گز ئەلى ، قوناقلار ، تان بىرەرنى . يىلمەن خەزر ئولگرە . ماروسە ،
تى تام ، پاسكارى ، پاژالستى ! ناسەپوت يىلمەن - تو . . .
- حازر ، نى تاراپى ! - ديدى كورشى بولمەدەن مارجا تاوشى (سىف اللە ،
بىر يىل ايندى ، روس خاتونى بلەن تورا ايدى)

بو يولى ئىستوپىكالار جىڭلىرەك كوتەرلەيدىلەر . يىلمەندە كىلىب جىتىدى .
تەمەكى توتونى شولاي كوتەرلەنگەن ئىدىمى ، شولپادان كوتەرلەنگەن بو
شولاي ياسادىمى ، نىياز ئوستەل ئوستىن ، قوناقلارنىڭ يوزلەرنى ، ئىشك
توبىدە آلارنىڭ « قىزىن » قاراب توروچى كامىلە جىڭگىنى - بارسىندا ماتور
تومان ، بوقا پەرەوزگە چورنالغان توسلى كورە باشلادى .
آراقى آڭا قىيولق بىردى . كامىلە آڭ كوز آلدىدا بىك ماتور بىر خاتىن
ايدى . اول ، آڭا قاراب جىلمىيا ، ئچىدەن آڭا رەخمەت ئوقىسى ، تورب ،
يىتدەن ئوبەسى كىلدى .

كورشىيىنە قارادى :

- شولاي ، دېگەن ، يېكتىمىر ! يە ، نى -ئالار سوڭ ، ئشلەر قاي تىرەدە ؟

- بىزنىڭ ئىس يىلگىلى ئىندى . . .

يېكتىمىر قولدىنا گارمون آلدى :

- توقتا ، بىر آز تارتىب جىيەرىك ئەلى .

ئىياز شادلىغىدىن نى ئشلەرگە بىلمەدى .

- مەنە بو ئىشك يارى !

اويىچى ، ئىيازنىڭ ياراتوون بىلگەن كىبىك ، ئىك ئىك « بالامىشكىن » نى

ئەيتىردى . ئىندى ماتور تاقماق ! كوڭلىنىڭ بوش جىرلەرىنە ، تىزلاندىب -

تىزلاندىب تولا .

ئىمىر ئىككىنچى كويىگە كوچمە كىچى بولغان ئىدىدە ، ئىياز آندىن

ئوتتى :

- زىنھار ، توقتاتما ئەلى ! ئوينا شول كوئىنى .

بايا جىرلاوچى موللاجان بولغان ئىكەن - ھامان ئىشك توبىندە باسب توروچى

كامىلە آبستاي :

- يە ، نى قاراب ئوتراسىڭ موللاجان ، جىرلابدا جىيەر ايندى ! - دىدى .

موللاجان كىنەت كىنە ، نچكە تاوش بلەن بورون آرقلى جىرلى دا باشلادى :

ئوفا تاولارى بىك ، يورى آرسلان - كىك ؛

سو سىيمە گەن گوللەر كىك ، يورىز ، جانب ، كويب .

سو سىيمە گەن گوللەر كىك . . .

• - ئىچ ! دىب جىبەردى نىياز . گارمون يىر گەن جىسەرنىڭ بارن دا بر يولى

سويەب يىرمە كىچى بولدى . بلسەلەر ئىدى ، آنڭ كوڭلى نىندى باي حەزر !

« بالامىشكىن » ، « اىزپولدىن » ، « سالتىن چىشمە » ، « بىكەي ئەسما » -

تاتارنىڭ شول كويەرنىدە نىياز آيرم بر موڭ ، تاتار كوڭلىنى ياقن بەيەنۇچى

آيرم بر آھەڭ تابا ايدى .

منە قايدا بەختلى مینوتلار : ئوپىرا گدە كىرەكى ، دەولەت تىياترلار كىڭنىڭ

جرچىلارى دا - برسى دە ، برسى دە . . .

موڭلى كوكرەك شىكلى گورلدەب تورۇچى گارمون غنا ئوینالسىن دا ،

تونى بويى آنڭ ئىچىدەن بر توقتامى كويەرگەنە آعب تورسن . رەحمەت

كامىلە جىڭگەسىنە : قايدان تورى كىلدى ، نىيازنى بو دىئاغا آلب كىلە

بلدى !

- رەحمەت دىدى يىگت . - ئوتردىڭ گارمونىڭ بلەن !

اوينچى يگىتك آرقاسن قاقدى .

- ئوينا تاعن ! سالقن چيشمەنى ، . . . ئوزن كويلارنى باھسگىمى ؟

« قارا ئورمان » نى ؟ ئوينا ، برسندە قالدرمىچى ئوينا . . .

جرچى دا توقتامادى .

اق ايدلنك آرياغندا اق بوز آنلار سو تابى ؟

سو تابماعاج ، ئولان قايمى ؛ يالز باشلار بەم تابى .

يوققاغا نىياز بوگن ئىرتەدەن يىرلى ئىكمەك ئزلەگەن :

موزىكا كىرەك بولغان ئىكەن آشا ، موزىكا ! كويلەرگە كىرەك بولغان .

موڭغنا !

رەخمەت ، تاعى رەخمەت كاەيلە آبستايعا !

ئول قايدا ئەلى ئوزى . . . كورنىمى ؟

نىياز آنى كوررگە تەلب ، ئىككىچى بولمەگە چقدى .

آبستاى آندا سيف اللەنك - اتونى بلەن برگە تەرىلكالار جووا ئىدى .

- رەخمەت ، جىگىگى . . . ر - رەخمەت ! كوبدەن گارمون ئىشتكەنم

يوق ئىدى .

- كىلسەك ، ئىشتكەن بولر ئىدك . كىلمىسك ، يىت .

- بلمەدم . . . واللاھى ، بلمەدم . كىلمى يورويىمە ئوزم دە ئوكىنەم .
 حاتون ، ئىشنى بىر گەچ ، سزىغانان تولى بلەكلەرن سورتىدى دە :
- چەي ئچەسك كىلەمى ؟ - دىدى .
- ئچەم ، ئچەم . . . مېن ، يىت ، ئەلى سېنىڭ بولمە گە فاتىھادا يىرر گە
 ئولكرمەدم .
- كامىلە پلىتە ئوستىدە قايناب ئوتروجى چەينكىنى آلب ، آنى ئوز بولمە سېنە
 آلب كردى .
- نىيازدا آنك آرتىدان كرر گە آشىب ، ئوزىدەن سوڭ ئىشكىنى يابدى .
- چو ، نىياز ! نىگە ياباسك ، يابما ئىشكىنى !
- توتن كرە ، جىڭگەيم . . .
- ئول يورى گىنە ، شايارغان بولاب ، حاتونتك چىڭگىنە سىيا آلمىچى تولب
 تورغان بلە گىنە تورتىدى .
- سەۋەت نىچە . . . دىگەن بولدى . تەرەزە توبىدە گى كىچكە سەۋەت يانينا
 بارب :
- ئو - و ! - دىدى . - سەۋەت ئونچى - مىڭا كىتەر گە دە ۋاقت . . .
- خەير كىتەر گە ئورن دا يوق ئىندى . بارىپ موندادا قونب بولماس .

- نيك بولماسن ، منە كاراواتدا يوقلارسىڭ .

- ئە سىن ئوزىڭ قايدا ؟

نياز آلدنداعى چەين بر گنە ئورتلايدى دا ، بلىشدرمە گەن كېك كنە ، حاتون
يانىنا كېلىپ ئوتردى .

- ئوح ، سىن شايان حاتون ا - دېدى . آڭ قولىندان توتدى .

نەق شول وايتدا بولمە كە سيفاللا كېلىپ كوردى .

- سىن نيك تاشلادىڭ بزنى ؟ ئەيدە ، تاغى برەرنى توشورە بزى ؟ . .

يىلمەن ئوستىنە .

يارتى سەئەتدەن سوڭ ايندى مەجلىسنىڭ قزغى دا كىتە باشلادى .

كيسارمونچى ئويناۋاندان توقتادى ؛ جىرچى ئىسە يوز توبەن قابىلانپ يوقىعا
كىتدى .

نياز ، كامىلە آبستاينىڭ قوشوۋى بويىنچا ، آڭ كاراوتىنا كىرپ ياتدى .

لاكىن آڭ كوزلەرىنە يوقى كرمى ايدى .

اورتنىڭ يوشاقلىغى ، چارشىۋ ئىچىنىڭ آۋلاق بولوۋى آڭ كىۋىلنە تورلى

ئويلار سالىدى . ئە گەر ئول ئويلەنگەن بولسادا ؛ كىچىكنە گىنە بولسادا ، منە

شونڭ كېك بىر اولاق بولمەسى بولسا . . .

كىنەت ايشك آچمىدى دا، بولمەگە كامىلە آبستاي كىردى . ئول ، نىيازنىڭ
تورا باشلاون كورگەچ :

- يات ، يات ! - دىدى . - مېن شەم سوندرىرگە گنە كىردم . خەزر چىمام
- جىڭگى . . .

قوناق تاغن ياتىدى . بەيرەم بوگن : قارن دا تويدى . جان آزىعى دا نىندى
مول بولدى .

تىك آنڭ منە كوكرە گىنڭ سول ياغندا بىر توشى جىلى ايدى . نىدر
سورى ايدى بو توش ؛ نىدر جىتشمى ؛ آندا نەرسەنى در يوقسىنو بار ايدى .
كورشى بولمەلەردەن تىلق ئىشتىلە باشلادى .

... كىچ كرسن .

تون توگل ، قارا كىملىق سوررمىنە ئە كىرن - ئە كىرن گنە بو يالب ، قايداندر تو -
شە تورعان كېك ، جەبىلە تورعان كىچ .

قارانى تون - يوقى تو گل ؛ ياب - ياقتى ئويلارعا دا ھەم ئىشلەمەسكە دە ايرك
يىرمى تورعان كون - كوندزە تو گل - شولارنىڭ ئىكسىنىڭ آراسى - كىچ
كرسن .

جەيگىسى دە ھەم ياز باشندا عىسى دا توگىل، ئەنە شول، كورينەمى، -
 قزىلت - سارى كىيىگەن، قوروعان يافراقلار بلەن باقچا يوللارن، ئوراملارنى
 توتروجى مانجورىيەنك ماتور، ياگرسز كوزگى كىيى .
 نىياز شول واقتدا كوننىڭ ەسەيىتەن، آڭ مەشەقەتن، كوندزگى
 بورچولونى ئونوتوجان .

بوگن ئول كونى بويى دىيەرلك بر نەرسە تويمىچى يوقلاغان . كامىلە
 آبستاي كىترب پىرگەن چەينى ئىچكەندە، سەعت دورت ايدى ايندى .
 كىچەگى قوناقلار بارى دا نارالغانلار. سيفالە بلەن حاتونى ئىشكە كىتكەن -
 لەر .

كامىلە آبستاي دا، بر جىرگە كرلەر ئىلتەسم بار، دىب چىب كىتدى .
 شولاي ايتب، ئەلى ئوت آلماغان بولمەنك شىعەرى قارا كىيىلەندە، تىلق ئىچندە
 يىگت بر ئوزى گنە قالدى . تەرەزە ياندا كىاب، كوزگى كوننىڭ سونوون
 قازى باشلادى .

منە شول چاقتا آنىڭ كوگلى، دوستىنا، سىردەشىنە ھەم باشقا برەوگەدە
 آڭلانمى تورعان تىلدە سوبلى باشلاى .

برنىيازدا غنامنى! ھەر بر كوگىلنىڭ شوندى باشقالارعا يات، چىت بولو -

جی بر تلی بار .

نیازعا ئیندی ئول نیلەر گنه سویله مەدی . آندان نیلەر گنه سورامادی دا،
جاوابسز قالا تورعان نیندی گنه سوئاللار بیرمەدی .

لاکین، منە حەزرگی کبک، ئول بر واقتدا دا بر نەرسە دە سوراعانی
یوق ایدی .

ئەلی کیچەلی - بو گن گنه . . . دورستیره گئی، ئوتکەن کیچ گارە-ون
ئوانی باشلاعدان آلب .

کون ئوزعان ایندی . ئشسز بولوون، ئیکمەك، آچما یوقلەنی بلیدرب
توروجی کوندز توگل، کیچ ایندی حەزر .

یگتتک قولاق توبندە تاغن کیچە گئی گارمون - جر تاوشی ئیشتلگەن -
ای بولدی .

ئە کوکرە گندە، آنک سول یاغندا نەرسە در هامان جلی دا جلی .

باشلاندى! ساعنو، ئوزلب - ئوزلب ئیلانی ساعنو!

بولای، یالغز قالب، ئویعا تیرە نرەك کرو چندان دا قزقلی ئیکەن :

ئوز گنك كملگگنی بلەسك .

منە تاغی سوز : سوک ایندی شوندى زور یگت ئوزن ئوزی بلەسەن ،

ئېمىش ! بىلمەگەن شول ! كۆب كىشى ، يىت ، ئوزن ئوزى تانرعا واقت تىبا
 آلمىدى دىنا قووب يورى .

« مېن كىم ؟ » دىدى نىياز . « بىر يەش يىگىت . مېنى آگىلى بىر تاتار يىگىتى ،
 زىيالى ، دىلەر . مېن - مېللەت ، حالقعا حىزمەت ئىتەرگە آشقنۇچى . مېن
 شىعرلەر يازام . . . ئۇ ئوزم « مېللەت » قىزلارن ياراتمىم . شىعرلەرنىڭ كۆبىسى
 لودىمىلار ، لىدىيالار ، آتالارعا باعشلانغان . . . »

خەتەرىنە يەشلەر مەجلىسندەن سوڭ رامازانققا سويىلەگەن سوزلەرى كېلىدۇ .
 « مېن آگىلى تاتار قىزلارن حورلادىم . آلارنى جانسىزلەر ، تىلسىزلەر ،
 دىدىم . » ئويانا باشلاغان ئىككىنچى نىياز ، بەيلەنەر ئوچن شونى عىنا كۆتكەن
 شىكالى :

« ئۇ ، جانسىزلارمى ، تىلسىزلەرمى - ؟ دىدى . - ئوقى كېچەگى گەزىتىڭ .

نى !

يىگىت كىسەسەندەن ناچار كەۋەزگە باسلىغان تاتارچا بىر گەزىت چىقاردى .
 (بو آگىلى روسىيەدەن ، خەزىر ائىدى پارتىيادا ئىشلەۋچى آنىڭ بىر ائىبىدەشى
 جىيەرگەن « قىز سوز » گەزىتى ائىدى)

ئوزى خەزىرەندەش بىلەن سىز قويعان بىر جىرنى تاغى ئوقى چىقاردى :

« قالتاي » اولندا بهرحنه دەل ئىسەلى قز ، محىب ئىسەلى يگەتتى سويب ،
 سويگەنن كوره آلمىچى قايعرب ، جىرلى - جىرلى ئولدى . « ئىرى توز ،
 اولندا بر قز سويو قايعىسندان عاقلدان يازدى .

« ياناپاي » اولندا زايىچە ئىسەلى قزنىڭ دا حالى قزعا ئىچ - سويگەننىدەن
 آيرب ، سويىمە گەن يگەتكە يىردىلەر »

« تىلسز لەرمى بولار ؟ جانسز لەرمى ؟ لىدىيالار ، لودمىيالار ، ناتاشلار بولاردان
 آرتقى ؟ »

ئىكىگە بولنىكەن نىيازنىڭ الككىسى ، ئوزن ئوزى ھوجومدەن ساقلارعا
 تىلەب :

- يوق ، يوق . . گولىوزمىلەر ، بەرحنە دەل لەر ، زولجە يىرەلەر - آلا ر جانايىلار .
 آلا ر بەرە دەندە كىم تو گل ، آلا ر مېنىم ئوچىن بارندان آرتقى بر كون
 جانسز لەر ، دىب مەنە قالا قىزلارن ، « توتاشلار » نى ئەيتكەن ايدىم . مېنى
 شولارنى ، سانىيەلەر ، عەيشەلەر ، ئەمىنەلەر كېك « مەدەنىيەلەشكەن » توتاشلارنى
 ئەيتىدىم . اول قىزلارنى مېنىم قاراشم باشقاچا »

يىگت كىساروتقا اوتىرب ، آرقاسىن ئىستىناغا تىرەدى .

آنك كوز آلىنبا ، - مەفتوحەلەر ، گولىوزمىلەر ، زايىچەلەر ، فاتىمالار ، عەينى

كماللار، اسمالار، ساحيب جماللار، قىجرالنىسالار؛ غەنىيلەر، وەلىيلەر،
 عين الدينلەر، سيف الدينلەر، احمدلەر، نورىلار، سادىرلار، كەرىملەر بلەن
 قايناب توروجى جىيونىلار، توبىلار، سابان توبىلارى، اومىلەر، بەيرەمىلەر؛
 آلارنىڭ جىلى - جىلى پىچەن چابىولارى؛ ئوراق ئورولارى، ئويناىلارى،
 جىلارى كىلىب تىزلىلەر .

شولاي، بوتىن ئېلى، مەلەرچە چاقىرم يراقدا قالغان سىوىكىلى ئېلىنىڭ
 تورمىشى، كىنو مانىزارالارى كىك، يىگىتىڭ كوز آلدىدان ئوزا باشلاىلار،
 تىزىلە بارالار - ئوزا بارالار . . .

نىھايەت، (بولمىدە دەھەم ئورامدا قاراڭغى ايدى اىندى)، نىندىدىر
 قاپقالار آچىلغان توسىلى بولب كىتىدى دە، سوڭغى كورنىش، سىرلى بر دەسىم
 كىك، يىگىتى ئوزىنە تارتىدى .

ئەتىرسىڭ، نىياز ئوتىرغان ئورنى سىف اللە نىڭ اتلارى آلب كىتىدىلەر -
 ئول قوزعالمانداى بولدى .

ئىزىوزچىك آڭسا آرقاسى بلەن تەرەزە تويىنە كىلىب ئوتىردى دا، قولدا -
 عى چىبر قىسى بلەن اتلارن قىنى باشلاى .
 بر آزدان اول، آرتىنا ئەيلەنب قارادى دا :

- تور! - دیدی .

نیازنك ياندا تاغن بره و بار كبك بولدی . ئول، يگتنك قولندان توتب،
آلعا، زور بر ماناراعا كورسه تدی .

كورسه توجی - بويوك « قوشلاوچ » يه تيمى شاعير عبدالله محمد عاريف
اوعلی توقای ، ئيمش .

مانارانك باشندا زر - زر تگرمن قاناتلاری ئه يله نه لهر . . . توگل ،
تگرمن قاناتلاری توگل - قوش ، قارا قوش قاناتلاری . اول ، مانارانك
باشندان اوچب كيتهر گمى ، ئه لله قونا آلمیچى ، شولای تالپنا ایدی .

يوق ، يوق ، قوش دا توگل ، ييك يه مسز بر باش ئيكن . حائين شاهه لى
باشى . قانات توسلى بولب كورنگن نه رسه لهر - آنك يه مسز قولاقلاری .

ئنه ئيوان ! ئيوان گروزنى . ئول ساتلعان تاتار حائينا نيدر نه يتدى -

شاهه لى قولندا اوت كورندى . مانارانك بر كيرتله چى ئوستينه ييك گوزه ل
بر حاتون كيب باسدى . كورنشنى قویى توتن قابلادى . توتن تارالعاج ،
بازار كورندى . بر كيبب آلدندا ، آياقلارن بوكله ب ، نيسنيدير كشى

ئوترعان . ئول، ييك قاتی قچقرب، بر كولدى . بارماعى بلهن نه رسه گه در
تورتب كورسه تدی . آنك قولندا كيتاب، ئيمش .

کیتاب - « ثبات العاجزان » ئېمىش . بو كشي ، تاغن بر مه رته به بيك قىچقرب ،
 كولگن ايدى ، ساغلى توشب كيتدى - نه ... بو ... تگى ، كم ... اول
 توگل ، آرتيست عبدالله كاريف ئېكهن !

اوت كورندى . تاغى توتن . توتنى ، تومانى ؟ يوق ، توتن ؟ نه مه كسى
 توتونى ئچنده كارتا ئوينيلار . يازوچيلار ، شاعيرلر ... آرا . آقلى قاراشلى
 واتيغ نه مير حاندا . توقتا ... برسى تگى ، قزن كارتاغا ئوتدرعان موستافا
 موللا توگلمى ؟

بو توقاينك نوپىرى ، ئېمىش . نه نه ئوزى ده . يوتكره ...
 نه نه بر يورت . قابقا توبنده شيهاب حه زره ت باسب تورا . قه ييوم ناسىرى دا
 شوندا ، ئېمىش ... بونى بو ؟ ئونى - توشمى ؟

ئو - و ! نه نه ئوت ! تاغن ئوت . نه نه ئشچيله ر . حاتن - قز !
 سالداتلار . شه كرتلر . توركم - توركم موللالار . تاغن سالداتلار . نه نه
 واحيدف ... تاتار سالداتلارى . آقلار - قزللار . تاغى توتون . تاغى ئوت .
 تاغن مانارا . تاغى - قولقلار . آى - يولدز . ئوراق - چوكچ . ئوت
 ئوراملاردا . ئوت تهره زه له رده . يالقن كشيهر ئوستنده . يه شلى - قزلى .
 آق - قز . قز - آق . تاغى ئوت . ئوت توگل ، قان !

يورتلار زاوودلار، فابريكالار . . . تاغى مانارا .

ئەنە ، (توتون تارالدى) - بوتن شەھەر ، بوتن بەختسز قالا .

آور بر حەستەلك ساتاشووى بلەن كورنگەن توسلى گنە ، كوز آلدینا
كېلب باسقان مانارا، كىتابلاردا يازاب، تللەردە سويلەنب توروچى ئەيفل
ماناراسى توگل ، - موگلى ، سويمىكە ماناراسى ؛ بوتن شەھەر كورنشى دە
جىھاتك پايەحتى پارىژ يەيسە لوندن ، نيويورق دا توگل ؛ كورنگەن بوتن
مانزارا - قازان ، نىيازە ئەدىيات آرقلى عنا تاش بولعان ، تاتارنك باش
قالاسى قازان ايدى .

كورشى بولمەدن قارلققان تاوش ئىشتلدى :

- نىياز ، باش توزەتمەيسكى ؟

حارین . یل : ۲۴ - ۱۹۲۳

ئوراقلار.

مختارف، مېچ اوزىنا ئېيىب، تەمەكى قابزىدى.

آندا، مېچ ئىچىدە ئوتلى كۆمر شاقماقلارى يالتراب ياتا ئىدىلەر. نىچكە يىللى كىسە، چىرت ئىتب، ئىكىگە آيرلدى. ئوچقنلار، ماتور يولدز كىتكەرى شىكىللى، چىتكە آتلدىلار.

آوزندان چىقان توتن كۆبىكلەرنىدە ئوزىنىڭ ئويلارن كورو - مختارف ياراتقان ئشلەرنىڭ برسى ئىدى. بو يولى ئىسە ئول تەرەزە پىيلاسىنا، دورستىرە كى تەرەزە پەردەسىنە، آنداعى قارا كىيلىق سورومىنە بويالا باشلاغان جىرچىقلارغا قارادى. آلاز آڭا شونى ئىيتدىلەر: «نى ئىلەب توراسىڭ ئىندى؟ تىزرەك! شوندى مىنوتدا، بر نەرسەدە بولماغان شىكىللى، تىنچلاب تەمەكى قابزىغا يارىمى سوڭ؟ تىز بول - مىنوت قاچا!»

لاكىن «مىنوت قاچمادى»: مختارف، تەمەكىسىن پوچماققا تابا تاشلادىدا، ئوتزغا ياقىلاغان ھەم كۆبدەن قىرلماغان يوزىنە آچو شەولەسى آلب، كورشى بولمەكە ئىشك آجدى.

آندا، قارا كعيدا تهرهزه ياندا مختارفا آرقاسى بلهن بر حاتن باسب تورا
ئيدى .

جلى ئيدى .

مختارف آنك آياق توبنده ياتقان چىتى قرشاعان چومادان ھەم گەزىت
كەغەزىنە چورناعان توينچكەلەر گە قارادى ھەم تىزگىنە ئەيتىرگەدە ئولگردى :
- يە، نى ئشلەب توراسز ئىندى؟! مین ئىزووزچىكىنى كوبىدەن چاقردم .

ئەللە يوعىسا مینى شايارب سويلى، دىب ئويلسىزمى؟ كوز يەشلەرى مینى
جىگە آلماسلار . مینم برى ئىتووم - سو كىمى مەرتەبە ئىتووم .

جاتىنىك چوقراق شىكىلى تىك تورووى مختارف نك ئزاسن كىتىردى .
شو كار كورە ئول، (مونى ئوزى دە كوتە گەن ئيدى ھەم مونك ئوچن
ئوزى دە سو كىتن ئوياب بوردى) قاچاندر، كوب يىلار ئلك ئولگەن آناسى
ئەيتىمشلى، ئىسرك روس شىكىلى، ئورتاسىندان يوعارى بر نوتا بلهن نچكەرب
كىتكەن قالن تاوش بلهن قچقرب جىبەردى :

- ئىشتەسىزمى؟!

بو- آنك حاتىنك يورە گى آرقلى ئوتكەزر گە تلە گەن ئوعى ئيدى . لاكىن
ئول توز بارب تىمە گەن توسلى بولدى . گویا مختارف آنك آنا تلىندە توگىل،
ئوز آنا تلىندە، تاتارچا سولى، شو كا كورەدە، ئىمش، آنك بر سوزى دە

آكلانمی ئیدی .

آلار ئیكى یل بر گه تور دیلار . یاراتش دیلار . بر گنه کونله ری بولسن تورمش
کرینه بویالمادی ؛ بولوتسز بولدی ؛ کوك یوزی هر وقت آياز ئیدی .
تیک منه بو گن کوتلمه گه ندهن ئیر ، زور آچو بلهن قایتب کردی ده ، حاتنی
قووالی باشلادی .

ئیسرک تو گل ئیدی .

لاکین بوتله ی باشقا بر کشی ئیدی . حاتن ئیكى یل ئچنده ، شوندى ئوسال
ئیتدرب ، آنی برنجی مه رته به کوردی .
ئول ، سه به به بلهن سوزاعاچ ، محتارف ، یوره ک چیرلی کشی شیکلی ،
جاواب یردی .

- تویدم ! - منه سه به ب . آیرلشو ئوچن ، سینی کم بلهن بولسادا بر گه توتو
شیکلی ، زور سه به به بلهر کیره کمی تورعاندرب ، بیت ... بز ، بیت ، نیکاح بلهن
به یله نمه گن . توتدق دا ، تورا باشلادق . ئیكى یل ئوزعاچ ، مین ، توتام دا ،
ئه یتم : آرتق بر گه توررعا تله میم ! یالغز ، حر ، ئیدر کن قالرعا تلیم .
منه حزر ، ئیسکی کولمه گنکشی کییب ، کر بوو گشی ، بولمه ده گی
ته ریسیزلکنی ، یوز گشی ، کوزله ر گشی - برسزده کوره سم کیلمی . کیت !

حائىن آنك تاوشى ، سوز ئەيتىشەن آڭلادى - بو ، چىلابدا ، ئىككى يىللىق
 ماتور بر تورمىشنىڭ كوتلمە گەن آجرى ، آحشامى ئىدى . لاكىن توب سەبەب
 يىك يات ئىدى : كر يووو ، بولمەدە گى تەرتىبىزلىكنى كورەسى كىلمى ،
 ئىمش ! شوڭا كورە ئوزى ياراتقان ھەم آنك ئوزى ياراتوچى ئىككى يىللىق
 ئىدەش قووالارعا ئويلاغان !

توبندە ئىسە ، سەبەبلەر بر آز تىرەنرەك ، « قارتراق » ئىدىلەر .
 مختارف كوڭلىندە آلار بو گن گنە تومادىلار . ئول ئويلاغانچا ، آنك
 تورمىشى - (ئىككى يىل نىچك كىنە ماتور ئوزماسن) بووالانغان ، آعووندىن
 توقتاغان تورمىش ؛ ھەم بو بووادا - حائىن ئىدى .
 گويا شول حائىن ، مختارف آلدنداعى بوتن ئىقلارنى تومالاب ، يول قابلاب
 تورا ئىدى .

آينرعا تلمە گەن ئىسرك شىكىلمى ، ئول تاغن ئەيتەر گە آشقدى :
 - بر مینوت تورما ! يالونمادا ، بر نەرسەدە سورامادا میندەن ! آرابزدا بوتن
 نەرسە بىدى - آڭلاد كرمى ؟

ئىككى يىللىق « سىن » نى « سز » ئىنە سىنە الوشدر و مختارف قا لەززەت بىردى .
 ئەيتىرسك ، ئول ، كسەلەرىنە توتىرب ، تاش كىسەكلەرى آلب كر گەن دە ،
 شولار بلەن حائىننىڭ جانن قىنى ئىدى .

حائىن آرتق تورودان فايدا يوقلىقنى آڭلادى . يالىنو ، عەفو ئوتتو
 (نى ئوچىن؟) ، سوبو سوزلەرن تەكرارلاونى كىرە كىسنىمەدى .
 جىنا باشلادى . - بو مختارف نىڭ آچوونىنا تاغن بر زەھەر تامىچى ئوستەدى :
 نىڭە تىز كىتە ؟ نىڭە يالنى ؟

بو مىنوتدا ئىر كوڭلى بورانلى قىشقى تون بلەن بر ئىدى : قاراڭغى
 ئىدى آندا . گويا كىچكە - كىچكە گىنە شايىتان بالالارى ھەم قورچاق
 فرشتەلەر شول تون ئچندە ئزعا ئىدىلەر .

شايىتان بالالارىنىڭ بىرسى آوزن آچدى : « كىتە . ئويلا تاغن دا بر
 آجىراق سوز . ئىشكەن چقان واقتداغنا شونىڭ بلەن حاتتاڭ كوڭلىنە
 قادارسىڭ ! »

« قورچاق فرشتە ، رەنجوون بلدىدى : « نى ئوچىن ؟ نىڭى يىل بوپى سىڭا
 باخشى تورمش ياساب تورووى ئوچىنى ؟ رەحمەتڭى ؟ »

مختارف سوڭى تاوشنى تىڭلارغا تىلەمەدى : كوڭلى يومشارب كىتەب ،
 آيرلو نىڭ زىنە قورمان بارلىق پىلانلارنىڭ جىمىرلووندىن قورقدى .

« آينى ، با لىغانى ، بوتن عەيرەتن جىب ، قىچقىردى عىنا توڭل ، ئىر
 باسالما ئىتىشلەر بلەن اقرب جىبەردى :

« يوغال ھەزر ، تىزىرەك يوغال ! »

حاتن آبدراونك چيگينه جيتدى .

- سوڭ، جانم، نى ئوچن بو؟ ئىچماسام، شونى عىنا بىلب كىتىم؟
بو مینوتدا ئىشك شاقدا تىدىلار .

- ئەنە ئىزوزچىك دا كىلدى . تىزروك كىتىگىز . - دىدى مختاروف .

ئىزوزچىك ئورنىنا ئىشكەن بر ئىر بلەن حاتن كىلب كرديلەر .

- عافو ئىتەسىز، سىزدەمى بولمە يىرىلە ؟

- ئىيى . رەجىم ئىتەسىز . - دىدى مختاروف . ئول كىلوچىلەرنى ئوچىنى-ي
بولمە گە ئوزدردى .

آلار ئوز آرا تانارچا سويلەشە ئىدىلەر . حاتن، ئىيدەشى بولمەنك تورىنە
تابا ئوزعاچ، مختاروف قارادى دا، ئىرى يانينا بارب :

- احمد، قارا ئەلى مین بو ئەفەندىنى تانىم، بوغای . - دىدى مەم ، شونى
ئەيتب بىرر - بىرمەس، فاتىر حوجاسىنا سوئال بىردى :

- عافو ئىتىگىز، ئەللە سىز...

- سىز... وقىمى ؟

..... گىمنازىيەدە ئوقوچىلار كىچەسى . ۷ نچى عىنوار .

موزىكا . مازوركا . ئوقوچى توناش ھەم يىگىتلەر بلەن تورلى سىنت بولمەلەرى

ئوزن كاريدور پوچماغندا كيبوسكى . محتارف ئوچن ئول كيبوسك
توكل - بهحت ئوياسى : آندا يتلهرى آلمالانغان رقيه ئوترا . يالغزى عىنا .
بره وده يوق . محتارف آنك يازينا بارا . ئچكه كره . - « مين سىنى سويهم ! »
رقيه - : « مين ده ! » ييك تەملى ئوبو ...

موگا ئىندى ئون يل ئوزعان بولوعا قارامىچى ، محتارف اول روسىيە دە
بولب ئوزعان كىچەنى سىكوند ئچندە كوز آلدىنا كىتردى . برسندە
ئوتماغان . تيك منە رقيه گنە « ۷ نچى عىنوار » رقيهسى توگل : قارتايا
باشلاغان ؟ توپاس قنا بر حاتن بولب بارا ...

- تانو شەرز ، مىنىم ئىرم . - دىدى حەزرگى رقيه . سىراشا باشلادى :
- سىز ئىچك بىرىدە ؟ كوبدەنى ؟ كورشە گەنبىز گە نىچە يل ، بيت ،
ئىندى ... ئويلەندگىمى ؟

محتارف جاواب قنا بىرب توردى . ئوزى هىچ بر سوئال دە بىرمەدى ھەم
سوراشر عادا تەلمەدى . بو ئوچراشو ، نى چاقلى كوتىلمە گەن بولسادا ،
آنك كو كلىنە تىرمەن ياتارلق بر نەرسەدە كىتمەدى .

رقيه ھامان سويلى ئىدى :

- بىز جارېندە ئوزشلى عىنا توقتادق . بىرىدە بر ئىكى آى تورماقچى بولا بىز .

بولمە گزىر آز كىچىرەك ئىيىكەن . . . رەھىم ئىيتىگىز بىزگە ، چەي
ئىچەرگە . بىز « آزا » غا توشىدىك . سويلەشپ ئوتىرىپىز ، ئوتكەننى
سويلەرىپىز .

– ئىيدە كىتاك – كىچىكە قالاپىز . – دىدى آنك ئىرى .

مىختارف ، آلارنى ئوزاتىپ ، ياكادان ئويگە كىرگەندە ، چىلابدا ، قاراگى
ئىدى ئىندى . تەرزەلەردەن كوزگى يوش كىچ قاراب تورا ئىدى .
مىختارف نىڭ حاتونى ، ئىرى كىلوچىلەرگە بولمە كورسەتكەن چاقدا ، ئوز
بولمە سىندە ئوت آلەن ، آنى ، ئوزىنىڭ يوزن ھەم ئىدەندە ياتقان ئىيىرلەرنى
آچق كورسەترلك ئىتب ، ياقىرتقان ئىدى .

ئىر ، حاتونغا قارامىس ئوچىن ، بايا تەمەكى تارتقان بولمەگە ئوزدى .
تاعىن تارتتا باشلادى . آنك آوزندان بىر – بىر آرتلى چىعب قاقچان توتىن
كوبىكلەرى توشەمگە يابىش ، بولت ياسادىلار .

ئىكى يىلقى تورمىشى سونى رەوشدە بىر مېنوتدا ئوزەر ئوچىن ، يات بىر
يول سايلان ئىر ئويلاماسقا ، زىھىن بىر نەرسە بلەندە بەيلەمەسكە ترشا ئىدى .
« ئەگەر ، حاتىن چىعب كىتكەنچى ، مەن شول بولمەدە تورسا ، آكا قاراماسا ،
ئوزا ئىندى ؟ تە . تىك قاراماسقا غا كىرەك »

اول بولمە بويلاپ ، يوررگە توتىدى .

شول مېنوتدا ئىزۈۈزچىك تەرەزە چىبىرتىدى . محتارف آنىك بولمەگە
كروون ، خاتوتىك قوشوۋى بويىنچا ، ئەپىرلەرنى آلب چىب كىتوون ، ئقلاپ
يابارعا ئولگرمەگەن ئىشك يانتىدان چىتكەرەك كىتب ، تىكلاپ توردى .

آذىك ئوينا كىلدى : - « ئەلە مېندە ، چىب ، ئەپىرلەرنى كوتەرشىمى ؟ »
بو « قورچاق شايئاتىك » ، « آچوون قابارتىدى : « شول عىنا قالعان ! شاب ، ئىتب ،
ئىشكىنى يابدا ، تىك كىنە تور ئىندى ! »

توقتا ، ئول ، يىت ، ئەلى ، خاتونىنا ، دىب ئەزىرلەگەن آقچانى يىررگە
ئوتقان !

محتارف ، كىسەسىنە قولىن تىب ، ئىشكىنى گىنە آچقان ئىدى ، كوزلەرى
آل كولمەك ئوستىنە سىيلىگەن ئورلىقلارنى كوردىلەر : « تالاق » ئىتلىگەن
خاتون ، ئورامعا كىرلى كولمەگىندەن چىب كىتەرگە تىلەمىچى بولسا كىرەك ،
ئوستىندەگى كولمەگىن ئىكىنچىگە ، چەچەك ئورلىقلارى شىكىللى ، واق قىنا
يىزەكلى آل كولمەككە آلىدراغان ئىدى . محتارف نىك ئىك ياراتقان
كولمەگى !

بىرنى قات كورووندا آذىك خاتونى شول كولمەگىندەن ئىدى ، يىت !
دورس ، خەزر ئىسكىرگەن ئىدى ئىدى ئول . شولاي بولسادا ، محتارف

حاتونن شول كولمه كدن كورونى بىك ياراتا ئىدى : آڭا بو كولمه كنىڭ
يىزە كەرى - ئورلقلار ئوحشى ئىدىلەر .

حاتون ، آڭا كوتەرب ، قارامادى ، قولينا شەلن آلدى . يابندى . تىك ،
كەزگە چورنالغان بىر تويۇنچىنى آلب ، ئىشكەن چە باشلاغاندا ،
ئەلى ھامان بىر ئوردا باسب توروچى محتارفقا تاپا ئەيلەنب ، تاتارچا بلە
تورغان بىردەن بىر سوزن ئەيتدى :

- ساو بول !

- آ ، مېنىم توگەرك بەختىم ! - دىب جاواب قايتاردى محتارف . ياڭاغنا
قوالغان تورمىش ، كولمەك ئوستىنە چە چىلگەن ئورلقلارنى ، بارسن بىرگە
جىب ، قوچاينا آلدى .
ئوبدى آلارنى .

ئىك ئىك كوكرە كدە گىلەرن ؛ كولمەك جىڭلەرن دە گىلەرنى .

آندان سوڭ - تاغى قالغان ئىكەن ، ئەلى كرپىكلەر ئىچىنە كومىلگەن ئىككى زەنگەر
ئورلق ، بەخت ئورلقلارى - آلارنى ئوبدى .

توگەل ئون يىل ئەوۋەل ، كىوسكداغى ئوبو نىندى تەملى بولسا ، بو
ئوبولەر - ياۋزلانغان ، آداشقان كوڭلەڭ ئوكنولەردە ، گويا ، شولايوق

لازمه تلی هم تالی ئیدیلەر .

ئیزووزچیک چومادانتی کیری آلب کردی .

۱۹۲۴

ملتقى حيكايه .

ئىدە شم يوقلاغان ، مېن چوما دانم ئوستىنە « تايانب » قنا تورعانم ،
شولاي ئىتب ، واقىعە يىك آچق ، بز ، « بالقار » ئستا نساندا توشب قا -
لرعا تىيشلى يىكتلەر ، « بالقار » ن دا ، « قارماقلار » ن دا ، « سابلارن » دا
ئوزب كىتكەنمز .

قناي - كونيچمش تيمر يولدا « بالقار » ئىسمى ئستانسا يوق مەم بولما -
عاندردا ئوقوچىنى ، مانجورىيە خەرىتاسىندان يوق نەرسەنى ئزلەتب ، مەشە -
قەتلەمەس ئوچن ، رەحىم ايتىگز ، أشەچ رەوشدە تاعن بر جوملە : بز يىلپىتلەر -
نى ، ئىشتوووزگە كورە ، ياندا كچكەن گنە ، بالقلى كوللەرى بولغان بر ئستا :
ساعا چاقلى عنا آلغان ئىدك .

سەفەر بز دەن مەقسات دا ئىككىزىنك دە بالا واقىز دان يىرلى ياراتب كىلگەن
بالق توتوعنا بولب ، آنك سەياسەتدەن بوتناهى يراق تورعانن بىلدرو ئوچن ،
يانىزدا ئوزن - ئوزن قارماق سابلارنىك دا بولووى ئىسكە توشرلسە ، جىتەر ،

دىب ئويليم .

پۈيزدە ، بىزنىڭ مەجبۇرى ئويانۇۋوبىزدان سوڭ ، كۈب ۋاقت ئۈزۈمچى ، توقتا .
 عاجدا ، كاندوكتىر بىزنى ، تورتكەلى - تورتكەلى ، ئىككىنچى ئىستانساغا توشىر -
 گەن چاقدا ، ياڭاغا خەترگە ئالغان قارماق ساپلارنىڭ بىرسى ، خەير سىز بىر
 فال ئولا راق ، ئىشككە قىساب ، ئىككىگە سىندى .

تون ؛ كۈكەن ، بىر توقتامى ، سو آعب تورا ، ئەيتىرسىڭ ، ياڭىر يامى ،
 ئۈستىزگە دىگىگىز قويللا ئىدى .

- ئوڭان كىشى بولسا ، موڭا چاقلى ئىندى ، بالقارن دا توتىب ، شولپاسىندا
 ئىچىپ ئولگىرگەن بولر ئىدى . يىگىرەك يراق كىتكەن بىز . سىندە شول . . .
 - ئىيدەش ، نى بولسادا ، بولدى ، كىمىڭ غەيبى كۈبرەك بولو تۈرۈندا قىچقىر -
 شىب تۈرمىق ، بىر تەۋلىكسىز كىرى كىتەرگە پۈيزد يوق - نى ئىشلىيىز ، قايدا
 قونابىز ؟ - دىدىم .

بەختسىزلىكنى ئورتاقلاشقا تەلەپمىچى تۈرۈچى « بالەچىم » :

- قالدالب كىت ۱ - دىدى .

يارى ئەلى شول چاقدا يانباغا قولنا فانار توتقان بىر « نەرسە » كىلپ
 جىتدى . ئول :

- سىزگە قونارغا ئورن كىرە كىمى ؟ ئەيدە گىز - دىب ، بىزنى آلب كىتمە سە ،
 بەلكى مېنىم باشىما آچۋالى ئىيدەشمىڭ قارغىشى دا توشەر ، ئىككىزدە بويۇوش ،

سولى تون ئىچىدە « قالدان » دا بولار ئىدىك .

« فانار » نى آلدان جىيەرب ، ئوزبىز بر - بر آرتلى آنگ آرتندان كىتىك .

- بو جىر لەر گە ، دىيا يارا تىلغاندان بىرلى ، تاتار آباغى باسما عاندر .

يولداشم « اوزمنى قابلادى » :

ئەچىز ؟ ! سوبوتاي باترلار ؟ آلا ، باسوعنا توگل ، تابتا عانلاردا ! « مین

سىگا ، منە ئوزبىز شىكىلمى ، حەزرى تاتارلارنى ئەيتمە ، ئە سىن مىگا ما .

موللار حاقتا سويلىسك ، دىب جاواب بىرمە كچى ئىدىم دە ، ئىدەشمەدم : چىت

ئىللەردە بر گەرەك بولغان ياخشى . بىگرە كدە ، ئىدەشم كىك ، ئىلھامنى تاتار

تارىخندان آلساق ، بو برلكك كىرە كىلگى ئوزىدەن ئوزى كىل چى ، يىت .

« فانار » بر يورتىك آلدىنا توقتاب ، تەرەزەسن قاقدى .

ئىك ئىك ئىلەر ؛ آندان سوڭ ، ئوى ئىشگن آچب ، بر كشى كىل چىقى .

« كاروان باشبىز » آنگ بلەن سويلەشكەچ ، بزنى ئچكە آلب كر دىلەر .

كرووبز دە بولدى ، قارشىز داعى ئىككىچى يابق ئىشكنى آچب ، يە يەش ، آما

شىكىلمى بر قز آتلب چىقى .

- ئەتى كىم بار ؟ نىگە ئىلەر ئوردە ؟

ئول ، تاغى نىدر ئەيتمە كچى ئىدى دە ، بترە آلمادى . چونكى آنگ قارشىدا

باسب توروجى بز ، « جىگەن » يولچىلار ، ئىكبىز دە آنگ سوئالىنە قارشى

جانلى جاوابلار ئىدىكى ئىندى .

ئول ئىك ئاك توب - تورى ميگا قارادى . مين بو قاراشنى ئىبدەشمىنك يەشل
كوزلەرىنە كوچردم . سو كەيسى آنى ميگا كىرى قايتاردى - « ئەتى ! - تا -
تار قىزى ؟ »

مين ، بزنى آلب كروچىگە قاراب :

- سز تاتا ... مسلمانلار آخرسى ؟ - دىب كەنە آوزمنى آچقان ئىدىم ، اتالى
- قزلى ئىكەيسى دە كىنەت ياقترىب كىتدىلەر .

يووش بولساق ، « بزنى تو گل ! » دىب ئىككىنچى بولمەگە آلب كرديلەر .
آندا شعرم تولى روس قزلارى ، يگىتلەر يىلەر ، جرايدلار ، ئەتەرسىك ، ئىستان -
سادا توروچىلارنىڭ بارسىدا ، يا كەردان قاچىب ، شوندا جىيلعانلار ئىدى .
آرادا بزنىڭ كىك « يووش » يگىتلەردە بار ئىدى . قونالار بلەن تاناشدرب
چققاچ ، بزنى دە بر آز « كىدرب » آلدىلار .

توتاش بزنى آناسىنا تەقدىم ئىتدى . بو - تىشى قىيافەتى بلەن روسلاشقان ،
يوزى بلەن « مارجا » عا ئوحشاعان تاتار جاتونى بزنىڭ بلەن ، كۆبىدە نىگى
تانىش بىكىللى ، سويلى باشلادى .

- مەرىيەمنىڭ بو گن توعان كونى . كونى بويى شاو كىلەمز . يىرىدە بز دەن
باشقا تاتار سىمىيىلارى يوق . ئورسلار بلەن گنە آرا لاشعا تورى كىلە . بز

ئىندى ۱۵ يىل بېرىدە تورابىز .

بىز ، نامازداغى كېك ، ئېكېبىزدە بىر يولى آياققا باسب ، مەريەم توتاشنى دىناغا
كىلووى بىلەن تەبرىك ئىتىدك .

نەفېس گەدەلى ، آچق چىرايلى ، دىنانك شىو - شىواي ئورنلاردان چىتدە
ئوسكەن بو قىر چە چە گىنىك بىز گە قارشى «رەحمەت !» دىيووى ؛ ئىتىشلەرىنىك
تايىغى جانلىغى ، تەرىپەلىلىگى ؛ - ئىيدەشم بىلەن ايكېبىز گە بىرلىگەن كىچكە
بولمە ئىچىدە ئوزدرلغان توندەن سوڭدا ، ئىرتە گىسندە ھامان ئەلى كىمە گەن
يووش ، يا كىرلى كوتىك ئوزووندا سىزمەسلىك دەرىجەدە بىرىاب ، آنك بىلەن
بىر گە ، قالا تور مېنىنا قاراغاندا ، ئىستانسا دا تورونك كو كىلىگى ھاقىدا
سويلەنگەن سوزلەر ؛ ئوچارعا تىلەگەن كوك ، زورراق بىر شەھەر گە بارا -
سى كىلوون ئەيتب ، قالا دا توروچىلارنىك بەختىن كونلەوى ؛ تىلدە روس
سوزلەرىنىك كوب بولووى ئوچىن دەفو ئوتنووى ھەم ، بىز ، كىتەسىز كىلمى -
چە گە ، پوزىد گە ئوترعان چاقدا ، آنك كوتلمە گەن بىر «نومىر» ئىشلە -
وى - آنا - آناسى قارشىدا بىز گە ياولق بولعاب قالووى - بولار بارسى دا
بىزنىك كو كىللەرىز گە ماتور بىر كوله گە بولب ياتقان ئىدى .

آناسى :

- ئىككىچى كىلگە ندە ، ملتقار آل ب كىلسە گز ، ئوردە كلەر آتب كىتەرسىز -

دیب قالدی .

ئىكى يىل ئوزغان ؛ ئىكى قىش بويىچا ياوغان قارلار ئىرب ، تاغى يازلار بولب ،
تاغن جەي كىلگەن ئىدى .

ئىبىدە شىم ئويلەنرگە جىينا باشلادى . بو زور آدمىنى نىچك اتلاو تورىندا
سويلى - سويلى ، يىك ئوزاق ھەم يىك كوب ئىتب ، تەمەكى تارتقاندىن سوڭ ،
ھامان دا ئەلى بىر قەرارە كىلە المادق : آڭ ياراتقان قىزى يوق ؛ شولاي بول .
ھاج ، كىگە بارب « خاتونم بول ! » دىب ئەيتىرگە ؟ مېن ئوستەلدە گى ، تە .
مەكى تويچىكلەرنىدىن ياسالغان پىرامىداغا آقتق تەمەكىنى تاشلادمدا ، ئەيتىب .
دە بىردىم :

- ئەيدە كىتدك !

پويىزدە ئىبىدە شىم ، جەيەو توشب يوگرىلك بولب ، سابىرسىزلانا ئىدى :
- واللەھى ، ئەگەر بىز كورگەندە گى شىكىللى بولسا ، بىدى - ئويلەنەم !
كىلب جىتدك .

ئىبىدە شىم آرقاسىنا ملتق آسقان ئىدى - بوش قول بلەن بارب ، ئويلەنرگە كىل .
دىم ، دىب ئەيتىرگە يارامى ، يىت !

ئەپتىرسىڭ ، بو ئستانسا ھامان ئەلى شول ، بىز موندان ئىكى يىل ئىلك قالدىرب

كىتكەن تون بلەن يەشى - شوندى ئوق يا گەر ياوا، شول ئوق فانار توتقان كشى
 قارشىزغا كىلب، آنك بلەن بر گە بز گە تاش بولغان ئويگە بارب كر گەندە،
 ئىككىچى بولمەردەن شولاي ئوق ئوين - كولكى، جىرلاغان تاوشلار ئىشتاب
 تورا ئىدى .

ئەلەردە ئوردى، تىك آلدېزغا آما شىكىللى قىزغا آتلب چىمادى . بىزنى
 آنك آناسى قارشى آلدى :

- يىگرەك ماقتاب يورىسىز . سز ھەر ۋاقت مەجلىسكە تورى كىلەسىز . ئەللە
 بلب يورىسىز ئىدى . . . رەجىم ئىتگىز ! - دىدى ئول .

بىزنى قوناق بولمەسىنە آلب كردى دە ، توب تورى ئوستەل باشندا ئوتىرغان
 ئىندىدر ، كوك كوزلىكى سارى مېتقاي بر تاتار بلەن آق كولمەكلى مەرىم
 يانىنا كىتردى .

- تاشىغىز ، بىزنى كىيەو . ژالكى ، نىكاھقا ئولگرە آلمادىغىز .
 مېن :

- مې . . . مبارەك بولسىن . . . دىدىم .

ئىدەشمەدە :

- شو . . . شولامى . بىك ياشى . . . دىب ، نى ئەيتكەنن ئوزى دە بلمى .
 چى ، كىيەو بلەن كەلشنىڭ قوللارن قىب چىدى .

مەريەم بىز كورگەندە گېدەن ئەللە نېچە تات تاغى دا ماتور راق كوردى .
 گويما ، جىر جىيە گى تولمان ، چن مەنەسى بلەن پشكەن ئىدى ئىدى . مېن
 آنك كوزلە رندە « نىگە ئىدى سو كھا قالب كىلد كىز ! » دىگەن شىكىللى ،
 بىزگە قارشى بر شىلتە ئوقودم .

ئەيتىرسك ، قارشىزداعى كورتش بر كىنو مانزاراسى ئىش دە ، بىز شونى آمىر -
 رىقالىلارچا « بەختى آحر » عاجىتكرو ئوچن ، ملتق توتب ، قىزنى قوتقارر -
 عا كىلگەن بىز .

يوق ، آلاى تو گل شول - ئەنە ، حەقىقەت بوتلەى باشقاچا !

ئوى حوجالارى ، يىك عەفو ئوتب ، بىزگە يوقلار ئوچن ئىشك آلدندا پىچەزى -
 لىككە ئورن كورسە تىلەر . چوزكى موندان ئىكى يىل ئلك بىز قونعان بولمە
 حەزر كىيو بولمەسى بولعان ئىدى .

- ئىيى . برىنچى كىلووبز دە توغان كونى ئىدى . بوگن آنك بىزنىك ئوچن
 ئولگەن كونى .

ئىيدەشم :

- آتام ! - دىدى . ملتقنى قولنا آلدى .

- كىنى ؟

- تىكى سارى شاي تانتى ! آنى مین يك يا-شى بىلەم . ياپونىادا بىر گە ساتو
ئىتىدك . روسىيەدە آنك حاتونى ، بالالارى بار .

مىيىپىدە سو كى سوزمىنى ئەيىدىم :

- نىگە آنى آتاسك ؟ ئوز كىنى ات ئىندى ھەزر .

۱۹۲۵

昭和六年六月五日印刷
昭和六年六月十八日發行

ドルト、ヒカヤ 奥付

(不許複製)

編輯者

フサイン、ガブドス

發行者

シヤ、ハミドリン

印刷所兼
印刷者

東京府下代々木富ヶ谷一四六一番地
東京回教團印刷所
ム、ガ、クルバンガリー

Hussein Abdush. - The stories
